Maros megye legolvasottabb napilapja!

NÉPÚJSÁG

2026. szeptember 17., csütörtök

LXXVIII. évfolyam
209. (22369.) sz.

Ára: 4⁰⁰ lej
(előfizetőknek **3⁰⁰** lej)

KÖZÉLETI NAPILAP

„Nyugdíjasok millióinak hibásan számíthatták újra a nyugdíját”

Maros megyében elenyésző a nyugdíjátszámítási hibaszázalék

Illusztráció

Fotó: Nagy Tibor

A Számvevőszék egy jelentésére alapozva híradások tették közzé, hogy nyugdíjasok millióinak hibásan számíthatták újra a nyugdíját, azonban a következtetéseket csupán egy korlátozott mintán alapuló becslés alapján vetítették ki a jelenleg folyósított hazai nyugdíjakra, emiatt nem tekinthető bizonyítottnak, hogy valójában pontosan hány nyugdíj számítása hibás a rendszerben.

Mezey Sarolta

(Folytatás a 4. oldalon)

Visszatekintő

Székely Emesével, a marosvásárhelyi Bolyai Farkas Elméleti Líceum immár nyugdíjas magyar–angol szakos tanárnőjével a kitüntetést követően tekintettünk vissza az eltelt évekre.

7.

Új szakvezetéssel sem sikerült előbbre lépni a kupában

A Románia-kupa mérkőzéseivel kezdődött a hivatalos vízilabda bajnoki idény, amelyet a tavalyhoz hasonlóan idén is Foksányban rendeztek, egy olyan városban, ahol nincs, soha nem is volt vízilabdacsapat.

9.

Szolgáltatásaink:
- kontaktlencse-felírás és rendelés
- ingyenes szemüvegfelírás komputeres szemvizsgálattal
- mindenik szaküzletünk orvosi szakrendelővel van felszerelve, ahol teljes szemvizsgálatot végzünk, a pácienseinket küldőpapír nélkül fogadjuk
- a gyerekvizsgálatokat speciális fotorefraktométerrel végezzük (kellemetlen pupillatágítás nélkül, távolsági fotózással)
- kötelező éves szemvizsgálatok cégek részére
- korszerű számítógép-vezérlésű japán NIDEK gépekkel bármilyen kerettípusba bedolgozunk plasztik- és üveglencsét egyaránt (gyors, olcsó és precíz munkával)
- szemüvegjavításokat végzünk (keretek forrasztása)
- új amerikai készülék látásjavításra, kancsalságra
- terápiák betegség és sérülés utáni rehabilitációra, memória-, reflexek, mozgás- és tanulászavarok javítására

OPTICA OPTOFARM

Marosvásárhely:
- Posta utca 3. sz. Tel: 0265/212-304, 0365/410-555
- 1918. Dec. 1. sugárút 49. sz. Tel: 0265/263-351, 0365/410-557
- 1918. Dec. 1. sugárút 182-184. sz. (Fortuna). Tel: 0265/265-205
- Rózsák tere 53. sz. Tel: 0265/250-120, 0365/410-559
- Dózsa György utca 64-68. sz. (a Kaufland udvara). Tel: 0265/212-212
- Köztársaság tér 5. sz. Tel: 0365/430-939

Szászrégen:
- Iskola utca 11. sz. Tel: 0265/512-042, 0365/410-558

Szováta:
- Fő út 196. sz. Tel: 0265/577-282, 0742-100-323

AKTUÁLIS

A válság újabb felvonása

Benedek István

Mára hívta a kormányalakítást célzó egyeztetésre a parlamenti pártokat az államfő. Az utóbbi időben még volt egy sor egyeztetés a kérdésben, és ha a mostani hivatalos konzultáción sem változnak az álláspontok, akkor folytatódik a patthelyzet. És ezt az előre hozott választások sem oldanák fel. Kompromisszum kell.

Az utóbbi időben már három lehetséges kormányfőjelölt neve is előkerült a kalapból, de egyikük mögött sem látszik körvonalazódni egy parlamenti többség. Az egykori koalíció két nagy pártja, a szocdemek és a liberálisok között feloldhatatlannak tűnik az ellentét, az ellenzéki aranycsapatot a felszínen mindenki elutasítja, de a rossz nyelvek szerint többen is tárgyalnak velük. Nélkülük az egykori koalíciós partnerek egyike sem tud összekovácsolni egy parlamenti többséget. A kisebbek szinte mindegy, mit preferálnak, mert a mostani erőviszonyok mellett lehetetlen a szocdemek és aranyosék egyidejű kizárásával többséget alakítani.

Az egyeztetés előtt a magát egyre inkább nyeregben érző aranycsapat kintről is megpróbálta nyomás alá helyezni a kormányoldalt és az elnököt. Nem véletlenül jutott épp most eszébe az egyébként joggal felháborodott juhtenyésztőknek demonstrálni a kormánypalota előtt, miközben a képviseletüket ellátó szakmai szervezetekkel az illetékesek eddig is együttműködtek.

Ha a pártok nem kötnek kompromisszumot, egy második kormányalakítási kísérlet parlamenti bukása után az elnök kiírhatja az előre hozott

(Folytatás a 3. oldalon)

naptár

SZEPTEMBER

17 CSÜTÖRTÖK

7:02 14:14
19:31 22:06

A nappal hossza: **12** óra **29** perc

Ma **ZSÓFIA**, holnap **DIÁNA** napja

Az év **260.** napja, hátravan **105** nap

Isten éltesse!

DIÁNA: római mitológiai név, jelentése bizonytalan, talán a dies (nap, nappal) szóval függ össze.

IDŐJÁRÁS

Napos

Hőmérséklet:

max.: .... **28 °C**
min.: .... **11 °C**

VALUTAÁRFOLYAM

BNR: **2026. szeptember 16.**

1 €	**5,26.37 lej**
1 $	**4,5611 lej**
100 Ft	**1,4431 lej**
1 g arany	**635,6662 lej**

ELŐFIZETÉS A SZERKESZTŐSÉGBEN IS!

Elfogadunk előfizetést lapunkra a következő hónapra a Népújság szerkesztőségében: Marosvásárhely, Dózsa György utca 9. szám, 2. emelet, 65-ös iroda, naponta 9–14 óra között, szombat – vasárnap zárva. Tel. 0728-082-259.

MEGYEI HÍREK

ANL-s és szociális lakások igénylése

Szeptember 15-étől október 15-éig lehet leadni az igényléseket a marosvásárhelyi fiatalok számára épült ANL-s lakásokra, a szociális lakásokra, valamint az állami tulajdonú bérlakásokra. A kérelmet és a szükséges iratokat személyesen a polgármesteri hivatal székhelyén lehet leadni, ugyanakkor elektronikusan is benyújthatók. A dokumentumokat a korábbi igénylőknek is frissíteniük kell ahhoz, hogy felkerülhessenek a 2027-es listára. További részletek az alábbi linken találhatók: https://shorturl.at/ra1UI – adta hírül közösségi oldalán a Marosvásárhelyi Polgármesteri Hivatal.

A HIFA-Románia Egyesület online alkotótábora

Fogyatékkal élő, rajzolni, festeni, fotózni, szobrászkodni szerető vagy másféle alkotásokat készítő személyek jelentkezését várják a HIFA-Románia Egyesület online alkotótáborába, amely a XVI. Rejtett gyöngyszemek kiállítást előzi meg. Jelentkezni az office@hifa.ro e-mail-címen lehet. Az online alkotótábor szeptember 1-jén kezdődött, és 20-áig tart, tehát néhány napig még be lehet kapcsolódni a programba. Az alkotásokról készült fényképeket szeptember 20-ától 30-áig lehet elküldeni a fent megadott e-mail-címre. A munkákat október 5–16. között kiállítják az idei Rejtett gyöngyszemek című tárlaton a marosvásárhelyi Deus Providebit Tanulmányi Házban.

A Maros Megyei Könyvtár is részese a Digitális könyvtárak projektnek

A Maros Megyei Könyvtár egyike az ország öt könyvtárának, amelyet beválasztottak a DigLib – Digital Libraries! nevű európai projektbe, amely egy úgynevezett Library Living Lab (könyvtári élő laboratórium) létrehozását célozza meg belgiumi, olaszországi és lengyelországi könyvtárakkal együttműködésben. A projekt lehetőséget kínál a kísérletezésre, új ötletek tesztelésére és mindenekelőtt olyan tevékenységek elindítására, amelyek a helyi közösség valós igényeiből indulnak ki, és a digitális világban való biztonságosabb és tudatosabb eligazodást segítik.

Templombúcsú Csejden

Szeptember 20-án, vasárnap 12 órakor tartják meg Marosszentgyörgy filiájában, Csejden a templom és a kis közösség védőszentjének, Szent Gellértnek a tiszteletére a búcsúünnepet. A szentmisén a marosvásárhelyi Szent Gellért Lovagrend tagjai is részt vesznek.

Hírszerkesztő: Nagy Székely Ildikó

Közintézmények pályázhatnak napelemes energiatermelésre és -tárolásra

A Mezőgazdasági Minisztérium alárendeltségében működő Vidéki Beruházásokat Finanszírozó Ügynökség (AFIR) két új támogatási program pályázati folyamatát indítja el. Ezek keretében a közintézmények támogatást igényelhetnek arra, hogy saját fogyasztásra megújuló energiaforrásból energiát termeljenek és tároljanak.

„Önkormányzatok, megyei tanácsok, állami kórházak, egyetemek, egyházak, szociális központok és más közintézmények számára nyílik lehetőség arra, hogy jelentős támogatást kapjanak saját fogyasztást szolgáló napelemrendszerek és tárolókapacitások kiépítésére. Ezekkel a beruházásokkal hatékonyabban használhatják fel a megújuló forrásokból előállított energiát, és csökkenthetik energiaköltségeiket is. Összesen 650 millió eurós költségvetésű programokról van szó, amelyekben a támogatás az elszámolható költségek 100%-át is fedezheti, kedvezményezettenként akár 10 millió euróig” – hangsúlyozta Tánczos Barna RMDSZ-es miniszterelnök-helyettes, ügyvivő mezőgazdasági miniszter.

Az első, 500 millió euró keretösszegű program napelemes rendszerek és hozzájuk kapcsolódó akkumulátoros energiatárolók telepítését támogatja. A projektek hőszivattyúkat is tartalmazhatnak, a megtermelt energiát pedig saját fogyasztásra kell felhasználni.

A második, 150 millió euró keretösszegű program azoknak a közintézményeknek szól, amelyek már rendelkeznek megújuló energiaforrásból működő villamosenergia-termelő rendszerekkel. Ezek az intézmények akkumulátorokat szerelhetnek fel, hogy a megtermelt energiát eltárolják, majd saját fogyasztásra használják fel.

A programok finanszírozása a modernizációs alapból történik, pályázni pedig szeptember 28-ától, az AFIR informatikai rendszerén keresztül lehet. *(közlemény)*

Forrás: rmdsz.ro

Meghosszabbították a pályázati határidőt

A marosvásárhelyi székhelyű Solidaris Egyesület amatőr és hivatásos alkotók számára hirdetett képzőművészeti pályázatot Atya, Fiú és Szentlélek témakörben. Mivel a pályázat kiíróihoz több olyan írásos megkeresés érkezett, amelyben a jelentkezők a készülő alkotások kapcsán a határidő meghosszabbítását kérték, az egyesület vezetősége arra a döntésre jutott, hogy az eredetileg szeptember 30-ra meghirdetett határidőt október 30-ra módosítja – adta hírül a szerkesztőségünkbe eljuttatott közleményben a Solidaris Egyesület.

RENDEZVÉNYEK

Szilvafőző fesztivál Marosjárában

E hét végén, szeptember 19-én, szombaton és 20-án, vasárnap XIV. alkalommal szervezik meg Marosjárában a szilvafőző fesztivált. Két napon át családias hangulatban kelnek életre a hagyományok, és ebben fő szerepet kap a szilva, a szilvafőzés, a frissen főtt szilvaíz illata. A résztvevőket egész napos programokkal várják. Lesz hagyományos szilvaízkóstoló, továbbá érdekes podcast-beszélgetések, koncertek és színpadi programok. Szombaton 20 órától a Retro MagyaRock koncertezik a Székelyföldi Nagyprodukció Társulat szólistái és a Bekecs Táncszínház közreműködésével. A fesztiválprogramról bővebben az esemény Facebook-oldalán lehet tájékozódni.

Szeptemberi filmesték a Spectrum Színházban

Szeptemberben újraindulnak a filmesték a marosvásárhelyi Spectrum Színházban. 21-én, hétfőn este 7 órától Sára Sándor 80 huszár című, 1978-ban készült történelmi filmjét lehet megtekinteni. Internetes jegyfoglalás a Visit Maros oldalán. A jegyeket a Spectrum Színház pénztáránál lehet kiváltani hétköznapokon 9 és 13 óra között.

A Lúdas Matyi az Ariel színházban

A Marosvásárhelyi Ariel Ifjúsági és Gyermekszínház nagytermében szeptember 20-án, vasárnap délelőtt 11 órától a Lúdas Matyi című, 4 éven felüli gyermekeknek ajánlott mesejátékkal indul az évad. A bábjáték rendezője Antal Pál. Online jegyvásárlás: https://bilete.visitmures.com/250lúdasmatyi.

NÉPÚJSÁG
MAROS MEGYEI NAPILAP
Kiadja az IMPRESS KFT.
FŐSZERKESZTŐ: Karácsonyi Zsigmond
FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES: Benedek István
LAPSZERKESZTŐ: Vajda György

MUNKATÁRSAK: Bodolai Gyöngyi, Farczádi Attila, Gligor Róbert László, Kaáli Nagy Botond, Mezey Sarolta, Nagy-Bodó Szilárd, Nagy Miklós Kund, Nagy Székely Ildikó, Nagy Tibor (fotó), Sófalvi Szidónia, Szeredai Vivien, Szer Pálosy Piroska. **KORREKTÚRA:** Horváth Éva, Mátyus Beáta. **TÖRDELÉS:** Donáth-Nagy György, Makkai Melánia, Vajda Gyöngyi. **FŐKÖNYVELŐ:** Nagy Melinda. **REKLÁM-LAPTERJESZTÉS:** Madaras Éva Adrienn. **APRÓHIRDETÉS:** Petres Emília. • Tel.: munkanapokon 9–14 óra között 0265-268-854, délután: 0728-082-259, e-mail: reklam@e-nepujsag.ro
SZERKESZTŐSÉG: 540015 Marosvásárhely, Dózsa György út 9. szám, II. emelet. **Internet:** www.e-nepujsag.ro **E-mail:** nepujsag@e-nepujsag.ro
Telefon: titkárság: 0265-266-780; tel/fax: 0265-266-270. **Nyomda:** Palatino.
A szerkesztőség véleménye nem feltétlenül azonos a szerzők véleményével.
Előfizetés a postahivatalokban, a postásoknál és a szerkesztőségben: tel. 0728-082-259.
Hirdetési irodánk nyitvatartási rendje: hétfő, kedd, szerda, csütörtök: 9–15, péntek: 9–14 óra között, szombat, vasárnap: zárva.

6423578000076
ISSN 1220–3475 (print);
ISSN 1584–3238 (online)

Újabb kormányalakítási egyeztetésekre hívta a pártokat az államfő

Újabb kormányalakítási egyeztetésekre hívta a parlamenti pártokat csütörtökre Nicuşor Dan államfő – közölte szerdán az elnöki hivatal.

Az elnök parlamenti súlyuk sorrendjében, egymás után fogadja a parlamenti pártok küldöttségeit. Először történik meg, hogy az elnök nemcsak a választásokon parlamenti képviselethez jutott pártok küldöttségeit fogadja, hanem azoknak az újonnan alakult frakcióknak is külön találkozót szentel, amelyeket a korábbi pártjukat elhagyó, független képviselők illetve szenátorok hoztak létre.

Az újítás azzal magyarázható, hogy a jelenlegi politikai helyzetben egy-két szavazaton múlhat egy új kormány beiktatása, felértékelődnek tehát a függetlenek (15 képviselő, 8 szenátor) és a korábbi pártjukat elhagyó törvényhozók által alapított Romániáért Egyesülve (UPR – 17 képviselő) és a Béke – Románia az Első (PACE – 7 szenátor) frakcióba tömörült törvényhozók szavazatai.

Romániát négy hónapja ügyvivő kormány vezeti, miután a Szociáldemokrata Párt (PSD), a jobbközép Nemzeti Liberális Párt (PNL), a centrista Mentsétek Meg Romániát Szövetség (USR) és a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) részvételével tavaly júniusban alakult nagykoalíció legnagyobb pártja, a PSD megvonta a bizalmat a szerinte együttműködésre képtelen Ilie Bolojan (PNL) miniszterelnöktől.

Miután a koalícióból történt kilépésével a PSD nem tudta Bolojant lemondásra kényszeríteni, szélsőjobboldali segítséggel megbuktatta az immár hárompárti (PNL–USR–RMDSZ) kormányt.

A májusban felbomlott Európa-barát nagykoalíció pártjai továbbra is elhatárolódnak attól, hogy a parlamentben több mint 30 százalékos súlyt képviselő szélsőjobboldali pártokkal – a Románok Egyesüléséért Szövetséggel (AUR) és az SOS Romaniával – közösen alakítsanak kormányt, de az egymást kölcsönösen támadó jobb- (PNL–USR) és baloldali (PSD) pártok képtelenek a szélsőjobb nélküli kormánytöbbséget összehozni.

Nicuşor Dan államfő eddig két miniszterelnök-jelöltnek adott kormányalakítási megbízást, de egyiküknek sem sikerült megszereznie a beiktatásához szükséges parlamenti többséget. Első jelöltje, Eugen Tomac elnöki tanácsos szakértői kabinetet javasolt, de még a parlamenti voksolás előtt visszaadta mandátumát, mert egyértelművé vált, hogy nem tudja megszerezni a többség támogatását.

Az elnök másodjára Adrian Vesteát, a PNL – szociáldemokratákkal való együttműködésre nyitott – elnökhelyettesét bízta meg kormányalakítással, akinek azonban mindössze 189-en szavaztak bizalmat a parlamentben, miután saját pártjából (PNL) csak néhány törvényhozót sikerült maga mögé állítania.

A parlamentben a törvényhozók többségének, 233 képviselőnek és szenátornak a támogató szavazatára van szükség egy új kormány beiktatásához.

A mostani egyeztetéseket megelőző nyilatkozatok szerint a PSD továbbra is csak olyan kormánynak hajlandó bizalmat szavazni, amelyben részt vesz, a PNL és USR pedig továbbra sem hajlandó a korábbi koalíciót felrúgó PSD részvételével alakuló kabinetet támogatni.

Ez azt jelenti, hogy egy jobb- vagy baloldali kisebbségi kormányt csak szélsőjobboldali támogatással lehetne beiktatni, amit egyelőre mindkét oldalon kizárnak. Az RMDSZ részéről a legfontosabb kikötés az, hogy nem hajlandó olyan koalícióban részt venni, amelynek nincs parlamenti többsége a szélsőjobboldali törvényhozók voksai nélkül.

Az előzetes kikötések és a parlamenti matematika szerint elvileg továbbra sem létezik megoldás a működőképes kormánytöbbség kialakítására, de a következő bizalmi szavazáson a törvényhozóknak saját mandátumuk esetleges lerövidítésének kockázatát is mérlegelniük kell.

Ha a törvényhozás a következő miniszterelnök-jelölt kormányának beiktatását is elutasítja, az államfő feloszlathatja a parlamentet és előrehozott választásokat írhat ki. *(MTI)*

Újra elfogadták a medvekvótákat

Az államelnöki újratárgyalást követően zöld utat kapott a Parlamentben az RMDSZ törvénytervezete, amely megduplázza a medvepopuláció kilövési kvótáját. A jogszabály értelmében évente 859 medve kilövésére kerül sor megelőzési céllal, tudományos populációfelmérés alapján. A tervezet célja az emberi élet és a mezőgazdasági tevékenységek védelme, valamint a medveállomány szakmai és tudományos alapú szabályozása. A törvénybe foglalt intézkedéseket a gyakorlatban is mielőbb alkalmazni kell.

„Közel egy éve kezdeményeztük a megelőzési kvóták megduplázását az idei és a 2027-es évre, rögtön azután, hogy tudományos felmérés is igazolta azt, amit az RMDSZ éve óta mond: a medvepopuláció túlszaporodása csak hatékonyabb beavatkozással fékezhető meg. Az azonnali beavatkozás a veszélyes medvékkel szemben, amit szintén az RMDSZ kezdeményezésére vezettünk be, nem pótolja a populációszabályozást. Sajnos az államfő által kért újratárgyalás miatt sok időt vesztettünk. Most az a legfontosabb, hogy a törvény mielőbb kihirdetésre kerüljön, hogy minél előbb végre lehessen hajtani az előírt kilövési kvótákat. A medvepopuláció felelős és tudományos alapú kezelésének továbbra sincs alternatívája, ezután is emellett fogunk kiállni” – hangsúlyozta a tervezet elfogadása után Tánczos Barna miniszterelnök-helyettes, RMDSZ-es szenátor.

„A medveállomány problémáját nem lehet tovább halogatni. Az egyre gyakoribb ember–medve konfliktusok veszélyeztetik az emberek biztonságát, a gazdák munkáját és a települések nyugalmát. Az emberek biztonsága nem várhat: világos szabályokra és hatékony, a gyakorlatban is működő intézkedésekre van szükség. Most az a feladatunk, hogy a törvénybe foglalt intézkedéseket mielőbb gyakorlatba ültessük.” – emelte ki Könczei Csaba, Kovászna megyei parlamenti képviselő.

Magyar Lóránd, a képviselőház mezőgazdasági bizottságának tagja, Szatmár megyei képviselő kiemelte az eddigi intézkedéseket a medvepopuláció kezelésére: „az RMDSZ az elmúlt időszakban több, tudományos alapokra épülő intézkedést vezetett be a medvekérdés kezelésére. Ezek közé tartozik az azonnali beavatkozás lehetősége a veszélyes egyedek esetében, a villanypásztorok beszerzésének támogatása, a vadkárok kifizetésének rendezése, valamint a populáció tudományos felmérése és a szabályozott vadászat visszavezetése. Az elfogadott törvénytervezet hosszú távon is biztosítja a medvepopuláció fenntartható kezelését, miközben prioritásként kezeli az emberi élet és a mezőgazdasági tevékenységek védelmét.”

A törvénytervezet a Hivatalos Közlönyben való megjelenést követően lép hatályba, amennyiben az államfő kihirdeti. *(közlemény)*

Forrás: rmdsz.ro

ORSZÁG – VILÁG

A PNL és az USR szerint az AUR kisajátította a bukaresti gazdatüntetést

A Nemzeti Liberális Párt (PNL) és a Mentsétek Meg Romániát Szövetség (USR) azzal vádolta a Románok Egyesüléséért Szövetséget (AUR), hogy kisajátította a keddi bukaresti gazdatüntetést. A PNL szóvivője, Ionel Bogdan parlamenti sajtótájékoztatón hangsúlyozta, hogy az állattenyésztők problémái „rendkívül súlyosak és fontosak”, de a háttérbe kerültek, miután az AUR eltérítette a tiltakozást. A szóvivő kijelentette, hogy a kormány mellett a PNL és a Mentsétek Meg Romániát Szövetség (USR) politikusai is részt vállalnak a gazdák problémáinak megoldásában. Ugyanakkor elítélte az AUR-t, amiért megpróbált „rátelepedni” a gazdatüntetésre. Bogdan szerint a gazdák száma jóval kisebb volt a demonstráción, mint az AUR-hoz köthető, Bukarestből és környékéről toborzott résztvevőké, akik szerinte a békés tiltakozás eltérítésére és a valóban fontos ügyekről való figyelemelterelésre érkeztek a kormánypalota előtti térre. *(Agerpres)*

Hazatérnek a görögországi tűzoltásban segédkező romániai tűzoltók

A romániai tűzoltók befejezték küldetésüket Görögországban, ahol az erdő- és bozóttüzek elleni küzdelemben segédkeztek. A katasztrófavédelmi főfelügyelőség (IGSU) szerdai Facebook-bejegyzése szerint augusztus elsejétől három turnusban összesen 120 romániai tűzoltó teljesített szolgálatot a közösségek védelmében az Athén melletti Nea Makri településen, az utolsó váltás szerdán indul haza. Románia erdőtüzek oltásában szakértelemmel rendelkező csapatot küldött Görögországba az Európai Polgári Védelem és Humanitárius Segítségnyújtási Műveletek Főigazgatósága által szervezett küldetés keretében, amelyben cseh, francia és moldovai csapatok is részt vettek. A másfél hónap alatt a román erők feladata az erdőtüzek megfigyelése és oltása volt a görög hatóságok által kijelölt területeken. *(Agerpres)*

Robbanótöltet volt a lengyel parton talált orosz gyártmányú katonai drónon

Robbanótöltet volt azon a feltehetőleg orosz gyártmányú katonai drónon, amelyet a hét elején találtak a Balti-tenger partjainál, Lengyelországban – közölte szerdán az ügyészség. A robbanófejet sikerült leválasztani a légi eszközről, majd biztonsági okokból még a helyszínen, a tengerparton kedd este hatástalanították – mondta el a PAP lengyel hírügynökségnek Bartosz Okoniewski, a poznani katonai ügyész helyettese. Magát a drónt a hadsereg az északnyugat-lengyelországi Rusinowo térségéből más helyre szállította további vizsgálatra, előzetes megállapítások szerint az Oroszország által használt, Gerbera-2 típusú légi járműről van szó – közölte Okoniewski. A lengyel védelmi miniszter kedden azt mondta, hogy a drón feltehetőleg vasárnap Litvánia felett repült át, ahonnan átrepült a kalinyingrádi orosz exklávé légterébe, majd a Balti-tenger felett végzett műveleteket. *(MTI)*

A válság újabb felvonása

(Folytatás az 1. oldalról)

választásokat. A jelenlegi felmérések szerint a választást az aranycsapat nyerné meg, csakhogy nem érdemes azt sem elfelejteni, hogy mire a választók az urnák elé járulhatnak, addig kell tartani egy választási kampányt is, és azalatt jelentősen megváltozhatnak az erőviszonyok. De még a mostani felmérések szerinti adatokból is világos, hogy senkinek nem lenne abszolút többsége a választások után. Többé-kevésbé maradna a jelenlegi parlamenti felállás három tömbbel, amiben senkinek nincs kormánytöbbsége, ha elutasítja az együttműködést mind a szocdemekkel, mind az aranycsapattal. És lehetne elölről kezdeni a keringőt.

Csak ott a gond, hogy ameddig a pártok kormányalakításdit játszanak, akár az előre hozott választásokra, akár a saját hatalmi játszmáikra koncentrálva, az ország problémái nem fognak elillanni. Sőt, súlyosbodnak. Az újjáépítési alap kifutása után kéne találni a gazdaságba évi több mint két és fél milliárd eurónyi beáramló tőkét, vagy ugyanennyi pluszbevételt elővarázsolni adókból és illetékekből, hogy az államháztartás csak annyira maradjon csődös, ahogy jelenleg áll. Ha nem lesz kompromisszum, még a végén a hitelezők írnak kormányprogramot a hazának, de attól még aranyosékat is arcára fagy a győzelmes vigyor.

Maros megyében elenyésző a nyugdíjátszámítási hibaszázalék

(Folytatás az 1. oldalról)

A friss jelentés szerint a 4,7 millió romániai nyugdíjas közül több mint 2,7 milliónak a nyugdíját hibásan állapíthatták meg, s előfordulhat, hogy egyesek kevesebb pénzt kapnak, mint ami járna nekik, míg mások éppen ellenkezőleg, nagyobb összeget vesznek fel a 2024. évi nyugdíjátszámítás után. A Számvevőszék jelentését az Országos Nyugdíjpénztárnál végzett korlátozott számú nyugdíjátszámítás ellenőrzése nyomán állították össze.

A számítási hibák esetenként bizonyos járulékfizetési időszakok kihagyásából, illetve az informatikai rendszer hibáiból vagy pedig a törvény helytelen alkalmazásából adódhattak. A Számvevőszék becslése szerint 2,2 millió nyugdíjasnak az újraszámítással kisebb nyugdíjat állapítottak meg. A jelentés szerint nekik összesen 230 millió lejjel tartozik a nyugdíjpénztár. Továbbá 570 ezer nyugdíjasnak magasabb nyugdíjat számoltak a kelleténél, ez a hiba 71 millió lej pluszkiadást jelentett a pénztárnak. A jelentésben nehezményezik, hogy a kormány több éven át a tartalékalapból utalt át összegeket a nyugdíjak kifizetésére, jóllehet ez az alap csak előre nem látható kiadásokra fordítható.

„Megalapozatlanul híresztelnek olyan dolgokat, amelyek gyanakvást keltenek az emberekben”

– Mi a helyzet Maros megyében? – tettük fel a kérdést *Stelian Stoicának*, a Maros Megyei Nyugdíjpénztár ügyvezető igazgatójának.

– Ez egy fölöslegesen felfújt ügy, egy olyan hír, aminek nem sok köze van a valósághoz. Úgy is fogalmaznak, hogy milliók nyugdíját hibásan számíthatták ki. Maros megyében akkor 130 ezer nyugdíjasnak hibásan számíthatták ki a nyugdíját!? Ez nem igaz. A nyugdíjasok nagyon érzékenyen reagálnak ezekre a hírekre, miért kell őket ilyesmivel riogatni?! Megalapozatlanul híresztelnek olyan dolgokat, amelyek gyanakvást keltenek az emberekben. Eddig is újraszámítottuk a nyugdíjakat, ha gyanú merült fel, hogy tévedés történt. De a hibás számítás nagyon kevés esetben igazolódott be, bár mindig voltak hibák, de elenyésző számban. A hibák nem tekinthetők általános jelenségnek, ahogy a tévében híresztelik. Ha megállapítjuk, hogy eredetileg kevesebb nyugdíjat számoltunk ki, akkor a nyugdíjasok megkapják a különbözetet. Persze, vannak olyan nyugdíjasok, akik minden hónapban kérik a nyugdíj újraszámítását, mert nem elégedettek a megállapított összeggel, de ez nem a hibás számítás miatt van, hanem azért, mert alacsony volt a jövedelmük, nem volt elegendő munkában eltöltött évük – magyarázta Stelian Stoica igazgató.

A nyugdíjpénztár igazgatója azt is elmondta, hogy a második szakaszban az újraszámítás folyamatosan történik, hetente 100 új kérelmet iktatnak. A nyugdíjasok a nem állandó jövedelmekről és bónuszokról sok esetben elfogadhatatlan igazolásokat csatolnak a dossziéhoz, ezeket újra ki kellett kérni a munkaadóktól, ami megnyújtja a folyamatot.

Az újraszámított nyugdíjak átlagban 150 lejjel nőttek, de vannak, akiknek 400–500 lejjel is nagyobb lett a nyugdíjuk. Olyan nyugdíjasok is vannak szép számmal, akiknek az igazolások benyújtása és az átszámítás után az eredetileg megállapítotthoz nyugdíjukhoz képest csökken a nyugdíjuk, például az Azomureş számos volt dolgozójának vagy a kereskedelmi dolgozóknak. Ilyen esetben a nyugdíjas a számára előnyösebb nyugdíjjal marad, de a határozaton az új nyugdíjösszeg jelenik meg.

Fotó: Nagy Tibor

Két díjat nyert a Ház a blokkok között a Szemle Pluszon

Két rangos elismeréssel tért haza Budapestről a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatának *Ház a blokkok között* című előadása. A Városmajori Szabadtéri Színpad Szemle Plusz fesztiválján Berekméri Katalin a legjobb női mellékszereplő díját nyerte el, a produkció pedig a városmajori nagyszínpad közönségdíját kapta.

Ház a blokkok között Fotó: Bereczky Sándor

A Szemle Plusz versenyprogramjában vidéki, határon túli, budapesti és független társulatok produkciói mutatkoztak be a Városmajori Szabadtéri Színpadon és a Kristály Színtéren. A fesztivál tizenkét versenyelőadást vonultatott fel, a szakmai díjak mellett pedig a közönség is szavazhatott kedvenceire. A Tompa Miklós Társulat Radu Afrim által írt és rendezett Ház a blokkok között című előadása szeptember 5-én szerepelt a versenyprogramban, a Városmajori Szabadtéri Színpadon.

A szeptember 11-én megtartott díjátadón a szakmai zsűri Berekméri Katalint választotta a legjobb női mellékszereplőnek a Ház a blokkok között című előadásban megformált Both Etelka szerepéért. A városmajori versenyprogram díjairól Kováts Adél Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész, a Radnóti Színház igazgatója, Bezerédi Zoltán Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész és rendező, Karsai György színháztörténész, egyetemi tanár, valamint Benkő Nóra, a Városmajori Szabadtéri Színpad és a Kristály Színtér igazgatója döntött.

Berekméri Katalin alakítása korábban is jelentős kritikai visszhangot váltott ki. A magyarországi ART7 az előadást „elementáris élményként” méltatta, míg a román színházi sajtó külön is kiemelte Berekméri játékát. Ecaterina Elena Lupu az Agenda LiterNeten a fájdalom, a düh és a sebezhetőség rendkívüli pontos megjelenítését hangsúlyozta, Maria Ladaru pedig arról írt, hogy a színésznő az egész előadás alatt magával viszi a nézőt, miközben fokozatosan tárja fel Etelka alakjának mélyebb rétegeit. Răzvan Dițescu kritikájában Berekméri Katalin és B. Fülöp Erzsébet kettősét emelte ki: a két nővér jeleneteiben a szarkazmus szinte észrevétlenül fordul át gyengédségbe, Etelka pedig Berekméri játékában egyszerre impulzív, sérülékeny és nosztalgikus figura.

A szakmai elismerés mellett a budapesti közönség is díjazta a marosvásárhelyi produkciót: a városmajori nagyszínpad közönségdíját a Ház a blokkok között nyerte el.

A két díj tovább gyarapítja a Ház a blokkok között eddigi szakmai elismeréseinek sorát. A produkció a 2026-os UNITER-díjakon négy jelölést kapott: a legjobb előadás, a legjobb rendezés – Radu Afrim, a legjobb női főszereplő – Berekméri Katalin, valamint a legjobb férfi mellékszereplő – László Csaba kategóriájában. A jelölések közül Radu Afrim elnyerte a legjobb rendezésért járó Lucian Pintilie-díjat. A produkció emellett a Rinocerul színházi folyóirat legjobb drámai előadás díját nyerte el, míg László Csaba és Bartha László Zsolt a legjobb mellékszereplőnek járó elismerésben részesült. László Csaba a Ház a blokkok között című előadásban nyújtott alakításáért a magyarországi Színikritikusok Díját is elnyerte. (*A Tompa Miklós Társulat sajtóirodája)*

CSÜTÖRTÖKI KIMENŐ

A rend és a rendetlenség

Sebestyén Mihály

Életünk meghatározója, megédesítője, de ugyanúgy megkeserítője is lehet. A rend nem természetes, nem is magától születik meg, bár a természet makacsul mintázatokat követ, mégsem rendes vagy rendetlen. Létezik. Rendszerekbe szerveződik, amelyek lehetnek átláthatók, megérthetők, nagyobbak és kisebbek, elviselhetők, elviselhetetlenek vagy kifejezetten kedveltek. Az elviselhetetleneket rendszerint a forradalmak söprik el. Nem mindig maradéktalanul. Vannak vértelen forradalmak is. A legsikeresebbek, amelyek jobb rendszerteremtők is egyben.

A rendet a szervezés teszi. A szervezést pedig az indokolja, hogy az ember szeretne valamiféle átlátható mintázatot, szöveget, képet, megnyugvást, belső elégedettséget látni és érezni. Sőt továbbadni. A szervezés és tervezés a helyiséget, a településszerkezetet ki- vagy átalakítja, megalapítja, továbbfejleszti, rombolja és építi, eltakarítja a romokat, tiszta helyzetet teremt. Amennyire csak lehet. Utakat, megoldásokat, vadcsapások helyett széles, aszfaltozott utakat. A tisztaság mint óhaj mindvégig kísért.

A rend nem természetes velejárónk, nem velünk született adottság. A civilizáció egyik követelménye. A civilizációk teremtménye, hozadéka, java. Rend nélkül tulajdonképpen nincs civilizáció. Az ember egyedfejlődése során eljut a rendetlenségből, a szertelenségből és kényelmes szervezetlenségből, a nyomorból és éhségtől a betanított, megkövetelt, kívánatos és kikényszerített rendig. Enélkül ősünk, a közmondásbeli vadember nem tudott volna megélni, túlélni jégkorszakot, a táplálékforrások megrövidülését, eltűnését, ínséget, fagyot, aszályt, ellenséges törzsek támadását, vándorlást, természeti és társadalmi csapásokat.

Ha betekintesz egy kamasz szobájába, amit reggelente maga mögött hagy, mert el kell rohannia a felnőttséghez, értelmes munkavégzéshez és tisztes megélhetéshez szükséges (olykor egyáltalán nem kívánatos) iskolába, akkor megérted, mekkora szükség van a rendteremtésre. Arra, hogy behatolj a szobába, amelynek földjén a papírlapok, eltépett levelek, rajzok, szétnyitott könyvek (már olvas a gyerek – vigaszként jegyzed meg), színes és változatos csomagburkolók, ételmaradék, beszáradt csészék és elfelejtett kiskanalak hevernek minden kapcsolat és rendszer nélkül, egy személyiség lenyomatai, véled, néhol megcsillan egy-egy pénzérme (mintegy bónuszként a rendteremtőnek), ruhák eldobálva, mit menekülő, megfutamított harcosok hagytak maguk mögött, mosott, friss holmik elrakatlanul, ahogy behozta hat nappal ezelőtt, félig nyitott szekrényajtó és fiók, mely nem tudja, hogy ő most becsukás vagy a teljes kirántás előtt áll, szóval amint betekintesz a szobába, rögtön arra gondolsz, hogy kudarcot vallottál, minden prédikáció, jó tanács, kérés és szigor, bünti-bünti hasonlatos a falra hányt borsóhoz, paszulyhoz vagy gumilabdacshoz, semmit sem változott a nyár óta a gyerekember, hogy lesz így belőle szabálykövető, rendes felnőtt, hogyan fogja ilyen előzmények és napi követelmények mellett ellátni azt, amit úgy hívnak, hogy szolgálati kötelesség, családalapítás, hivatás, űr- és sarkkutatás, tanárkodás stb., stb.?

És egyszerre megrohan a felismerés, amit magadnak is ritkán vallanál be, titkolod, jól elrejted: hiszen te is ilyen voltál… majdnem… teljesen… távolról sem, de mégis… és aztán már nem is emlékszel, mikor is változtál meg, mikortól raksz aggályosan rendet az íróasztalon, pontosan tudod, hová tetted el azt a számlát, igazolványt, feljegyzést, könyvet, téli holmit; mely időtől fogva veszed észre, hogy külső kényszerítő hatalmak nélkül is az ágyat naponta beveted, elhúzod a függönyt, besötétítesz, szellőztetsz, nem a téve előtt kajálsz, leviszed a szemetet és a többi. Önként követed, amit anya-apa annyiszor kért, mondott, követelt. Jobb így…

Akkor eszedbe jut egy verssor, ami most kap igazán értelmet: „míg megvilágosul gyönyörű képességünk, a rend, mellyel az elme tudomásul veszi a véges végtelent”.

Harmónia
A NÉPÚJSÁG HETI EGÉSZSÉG-ÉLETMÓD MELLÉKLETE
SZERKESZTETTE: BODOLAI GYÖNGYI

Betegség, orvosok, orvoslás a magyar irodalomban (89.)

Lencsés György, az Ars medica szerzője

Kiss Zsuzsánna

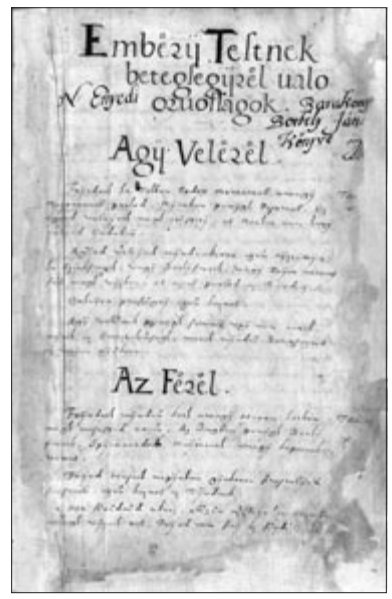
„Feyedeth ha Telben Fodor Mentawal awagy Mayorannal parolod, Nyarban penygh Rosawal, ez Agyad veleoyeth megh erösity, es Nathat nem hagy raytad yndulny. […] Agy veleonek penig Semmy úgy nem aarth, mynth az Emestetlensegh, merth mynden Betegsegnek ez vagyon gyeokere.” (Lencsés György: *Ars medica*. Kolozsvár, Erdélyi Tudományos Intézet, Monumenta Transsilvanica, Sárkány nyomda, 1943. Betűhív másolat. Szerkesztette, jegyzetekkel és előszóval látta el Varjas Béla)

Idézett szövegünk írásjeleit nem egész pontosan másolhattuk ide, de bizonyára így is érzékelhető e recept és orvosi tanács reneszánszos, ódon zamata. Lencsés György 1577 körül írt *Egész orvosságról való könyv, avagy Ars medica* című hatalmas, barna bőrbe kötött kódexéből idéztünk. A kötéstábla belső jobb felső sarkában ceruzával ott van a possessori bejegyzés: Teleki Sámuelé, a jobb alsó sarokban pedig egy XVII. századi orvos, Barakonyi Borbély János neve áll, aki a könyvtáralapító előtt tulajdonolta és használta e nagy művet (bele is jegyzett itt-ott). Ezer félbehajtott (ívrét, folió) oldalt tesz ki első megmaradt magyar nyelvű kéziratos orvosi könyvünk. A lapokon található vízjel (kétszárnyú sas pajzzsal és K-Kempten névjelzéssel) 1530 és 1580 között volt használatos. A kötet hat fő részből épül fel, sok levélcsík-betoldást és más bejegyzést is tartalmaz. Világos, jól olvasható írás, gyakorlott kéz munkája. Néhány későbbi olvasó, illetve használó bejegyzéseit is megtaláljuk a vaskos kötetben. Az Ars medica őskódexe Gyulafehérvárott „született”. Újramásolták 1610-ben Erdőszádán (Nagybányától nyugatra), majd 1757-ben Erdőszentgyörgyön. Első nyomtatott kiadása 1943-ban jelent meg Kolozsváron, miután 1913-ban Gulyás Károly a sokáig elfeledve lappangó kéziratra rábukkant a Teleki Tékában. Lencsés György Ars medicája sok kutató (Farczádi Elek, Szabó T. Attila, Spielmann József, Kováts Ferenc, Trócsányi Zsolt, Lázár Szini Karola, Foris Zoltán, Jakó Zsigmond, Veress Géza, ifj. Szabó T. Attila, Péter H. Mária) számára jelentett kihívást; orvostörténeti, művelődéstörténeti és nyelvészeti szempontokból ma is bőven kutatható kincsesbánya. A biológus (ifj.) Szabó T. Attila érdeme, hogy 2010-re monografikus igénnyel és elektronikus formában is elkészült az *Egész orvosságról való könyv, azaz Ars medica*; erről a Népújság (Horváth Éva) annak idején beszámolt.

Váradi Lencsés György (1530–1593) Báthory Kristóf, majd Báthory Zsigmond udvarában viselt tisztségeket tizenhat éven át; fő szertartásmester (hoppmester), majd kincstári számvevő volt a fejedelmi udvarban. Közben a Báthoryaknak több külföldi és hazai orvosuk is volt. Lencsés György többször járt külhoni kiküldetéseken, például Krakkóban vagy Rómában. 1581 májusában a Bázelből Gyulafehérvárra menekült protestáns olasz orvossal, Marcello Squartialupival Rómában tartózkodott, aki egy levelében említi, hogy Dominus Lencziust vesebántalmak kínozzák éjjelente – de nappal tünetei enyhülnek, és teendői után jár! A sok orvos között élő művelt és tudós Lencsés György, aki egyike volt azon erdélyi ifjaknak, akiket egy közös Georgius Transsilvanus „gyűjtőnéven” jegyeztek be neves orvosi egyetemeken, még bírta vesebaját egy darabig, hiszen az említett levél után jó évtizeddel, 1593. május 6-án hunyt el. Sírját „két bánatos fivér”, az ő fiai állították Gyulafehérváron (Spielmann József: *A közjó szolgálatában*, Bukarest, Kriterion, 1976, 48–84.).

Lencsés György az „orvosi művészet” tárával elsősorban a járványok és háborúk dúlta XVI. századvég erős orvoshiányban is szenvedő, de már írástudó magyar közembereinek akart segíteni. Ars medicája a medicina pauperum (szegények orvostudománya) műfaj reprezentatív magyar darabja. Ugyanakkor munkáját a fejedelmi udvar közelében írta, s Gyulafehérvár akkoriban egyike volt a korabeli (európai és magyar) orvosi (empirikus-praktikus és filológusi) tudás központjainak. Gyulafehérvár Sárvár, Bécs, Pozsony, Németújvár, Kolozsvár és Sopron mellett egyik központja volt a magyar humanista (és orvosi) műveltségnek. A „túlképzett” szertartásmester, Lencsés ókori, középkori és jeles kortárs orvosok munkáiból kivonatolta mindazt, amit az emberi betegségekre és azok gyógyítására vonatkozóan fontosnak talált, közben mindenhol hozzátette hazai tudóstársai és saját tapasztalatát. Arisztotelésztől Avicennáig, Platóntól Galenusig terjedt kompiláló figyelme, de Paracelsus és Vesalius munkáin kívül a többi kortárs éppen csak megjelent orvosi vagy botanikai könyvét is felhasználta teljességre törekvő orvosló kódexében. Fő kortárs forrása a francia Jean Fernel volt, akit Bécsben élő humanistánk, Zsámboky János több versben is dicsért (Ferneltől az *Universa Medicina*, Párizs, 1554) és a német Leonhard Fuchs (1548-as Lugdunban jegyzett műve a gyógyítás észszerű módszereiről). Kisebb mértékben támaszkodott az olasz Pietro Andrea Matthiolus 1554-ben Velencében megjelent botanikai művére, valamint a portugál gyakorló orvos Petrus Bayrus *Az emberi test szenvedéseinek kézikönyve* című munkájára (Bázel, 1560).

Lencsés György az egész test betegségeinek és gyógymódjainak leírásában a fejtől halad a belső szerveken át a végtagok felé. Az első nagy rész, a leghosszabb egyben (több mint 327 levél, csak a végén álló tartalomjegyzéke 8 oldal), tulajdonképpen mindezt tartalmazza. A szerző és másoló egy

Embéry Testnek
betegségeyről való
Agy Velérél.

személyben előbb az egyes testrész betegségtüneteit elemzi (Jelei alcímszó alatt), aztán a kórszármazást és kórismét (Okai és Tanúság), majd rátér a megelőzés (Étele, Itala) és a gyógykezelés (Orvosságok) módozataira. Majdnem minden testrész kapcsán következetesen külön tárgyalja a gyermekek megbetegedéseit „Gyermekchenek” alcím alatt. És amit ily következetesen talán egyetlen forrásában sem láthatott, Lencsés György mindenhol oldalszélre bejegyezte a tárgyalt betegségek latin megnevezéseit (Vertigo, Hemiplexia, Paraplexia, Paralysis, Mania, Scotoma, Tremor, Pruritus, Gonorrhea, Sterilitas stb.)! A második „könyv” bőrgyógyászati jellegű, és a test „ékesítésére” vonatkozó tudnivalókat tartalmazza. A harmadik könyv a „forróságokról” szól, „kit az magyarok hideglelésnek neveznek”; a különféle lázas állapotok nagyon részletes kifejtését olvashatjuk. A hideglelésnek akkoriban elkülönítették az „egynapi, másodnapi, harmadnapi, negyednapi, mindennapi, elszárasztó, izzasztó, szüntelen való” és sok más alfaját. A lázas állapotokhoz kapcsolva szerzőnk tárgyalja a veszedelmes hideglelést, a „dögöt” vagy mirigyet (Contagiosus Pestilensis), azaz a pestist. A negyedik könyv a dagadásokról, a seb („pokolvar”) ellátásáról és a golyvákról értekezik. A tényleges daganatok: tumorok mellett a gyulladásos kórképek, az endokrin zavarok és gyógyítási lehetőségeik is szóba kerülnek. Az ötödik könyv a fegyver és egyéb eszközök általi sebesülésekről és a „csontbéli nyavalyákról” szól. A hatodik könyv a mérgezések tünetkórtanát és gyógymódjait írja le.

Lencsés György Ars medicája mai nyomdászati eszközökkel, mai helyesírásra átírva csodálatosan könnyed, szépen csordogáló és érthető magyarságú orvosi enciklopédia. Ha orvosilag azóta fényéveket is fejlődtünk, emberileg és stílusban ez a próza mint gyógyító célzatú lektűr akár közel is állhat ma hozzánk. Már az első könyv első lapjain az általános főfájásnak olyan gazdag tárházában találjuk magunkat, hogy csak ámulhatunk: van főfájás hidegségtől, szárazságtól, nedvességtől, „teleségből” (túlevésből), „sártul, nyáltul”, részegségtől… A részegségből való kigyógyítás válfajai jókora külön csoportot alkotnak: „Hogy megjózanodjon”, „Hogy meg ne részegedjék”, „Hogy hamar megrészegedjék” (Lencsés, 1943, 15–16.) stb. Aztán a főfájást erőssége szerint is külön tünetcsoportokba, más-más betegségekhez sorolja a szerző. Az egyes betegségek megjelenítése képszerű, szinte színpadiasan élményszerű. Az agyvérzés: gutaütés (apoplexia) egyik megmutatkozása könyvünk szerint: „hirtelenséggel leesik az ember, mint egy agyonütött” (40.). A kóma beállását is szabatosan ecseteli: „a holttul csak abban különbözvén, hogy az lélögzetvétele megvagyon, de az is nagy Nehézséggel és hortyogással” (29.). Ugyanilyen világosan és festőien ábrázolja az ideg- és elmekóreseteket, mint a hisztériás bénulást, a mániás depressziót, a „dühös dühödt bolondságot”, a lidércnyomásos álmot avagy az insomniát (25–29.). Alaposan vizsgálja a náthát (Catharrus), a melléküregek betegségeit és a tüdőbetegségeket. Részletesen tárgyalja a mellhártyagyulladások fajait, a gennymellet, a rosszindulatú daganatokat, a gümőkóros vékonybélmegbetegedést. Ismerteti a szívburokgyulladást, a szív ritmuszavarait, a perifériás keringési elégtelenség kórképeit, a fogágybetegségeket, a bélcsavarodást. Tizennyolc nőgyógyászati betegség leírásából tizenkettőt ma is helytállónak tarthatunk (Spielmann, 75.). A méh neve Lencsés könyvében madra (Uteri). Lencsés ismerteti a vérbajt, a gonorrheát, a himlőt, a leprát (bélpoklosság), a pestist (dögös és veszedelmes hideglelés), az orbáncot, a kiütéses tífuszt (hagymáz), leírja mindezen betegségek lefolyásának szakaszait, az akkor ismert kezelési módszereket és a gyakori halálos kimenetelt. Sokféle tanáccsal szolgál a rüh és tetű irtására. Amikor a ficamok és rándulások, főleg a „kimarjult” váll- öv és felső végtagok helyretételének ma is hasonlóképpen gyakorlott módozatairól számol be, már nem is csodálkozunk. A vándorló vesekövek elleni küzdelemben a katéterezést is leírja: „meg kell a szemérömtestet mecceni”, és férfiaknak „horgasabb”, nőknek kevésbé horgas „csévvel” (csővel, „Deákul Catheter”, 300.) kell a vizeletkivezetést megoldani. A vesebetegségeknél, de más helyeken is szerzőnk hivatkozik saját orvosi tapasztalataira és neves kortársakra vagy saját magára mint szenvedő betegre. Ilyenformán:

„igen probalt orvossagh felette sok emberen […] Bebek Imre […] Apaffy István […] János király magán próbálta meg […] soksor es en magam altal”, „Ez orvossagoth En Lenchzes Georgy megh probaltam, es igen igaznak talaltatott” (Lencsés, 1943; 5., 285., 289., 775.).

„Köpöllyözést”, érvágást („vérvételt”) sok betegségben ajánl; ezek akkoriban a gyógyítás sine qua nonjai… (Vizeletvizsgálatról még nem olvastam a hatalmas kódexben, de attól lehet, hogy benne van; K.Zs.) Elemzi a székrekedés „tekerő” fájdalmának előzményeit és orvoslási lehetőségeit, a végzetes bélelzáródásról is ír. Értekezik a sipolyok, tályogok, üszkösödések sokféle nyavalyáiról és gyógymódjaikról.

Láthatjuk, ha meglepő is, hogy Mohács után ötven évvel írott nagyszabású egészségkódexünkben a magyar nyelvnek már alig van szüksége a latinra! A korábban felsorolt műveltség- és tudásközpontjaink örökében, a kiművelt fő már akkor is korszerűen, a „világszínvonalt” ismerve mindent ki tud fejezni… Ha az embert „elüti a kórság”, ha „reáfut a nyavalya”, a korabeli ember a természet végtelen kincsestárából válogatja a kezeléseket, vagy adogatja orvosságait. A megelőzéshez a mértékletes, előrelátó és bölcs életmód, illetve az ugyanolyan józan étkezés a kulcs. Az Ars medica orvosságleírásai, receptúrái tulajdonképpen barátságos és mondhatni, paradicsomi kertészeti sétákhoz hasonlatosak:

„csombort főz[z] meg borban, ad[d]meg innya” (Varjas 1943, 255.); „2 édes almát, 2 tekerék tömjént 9 barackmagnak belivel keverj össze, adj hozzá levendulát vagy rózsavizet” (Lencsés 1943, 2.)

Ifj. Szabó T. Attila vette észre, hogy a pogány- és Árpád-kori csabaíre gyógynövény, valamint az 1500 körültől ismeretes benedicta (pápafű) sokszor együtt is szerepel Lencsés György receptúrái között (https://orvosinyelv.hu/varadi-lencses-gyorgy-1530%E2%88%-921593es-a-magyar-orvosi-elettudomanyi-szaknyelv-a-xvi-szazadban/).

Gyümölcsök, rózsák, gyógynövények, fűszernövények, egyes élelmiszerek, porok és ásványok pompás körmenete (barackmag, alma, pomagránát, rózsalevél, fokhagyma, kapor, mák, mustár, fahéj, ecet, tej, vörösbor, salétrom, oltatlan mész) mutat kiutat az egyes betegségekből. A kézzel végzendő kezelések és ezek eszköztára is színes: flastrom, kötés, pilula, kúp, pogácsa, kenet, liktárium, por és gőzferedő, párlás, purgálás, dörzsölés, izzasztás, füstölés, kimetszés, „csévezés”… A természet addig orvosol, míg a beteg „meglábad”, „meghvygasik” (meggyógyul).

Sok XVI. századi neves személy (Fráter György mint „kéncstartó barát”, Bethlen Farkas, Balassa Menyhárt, Báthory András, Thuri György stb.) emlegetésén és a „pontos idő” szerzői bejegyzésén túl (mert vannak későbbi használóktól is időbejegyzések), még mi más bizonyítja, hogy 1577-re elkészült Lencsés György az *Ars medicá*val? Dominus Lenczius a maga hatalmas terjedelmű kéziratát Heltai (akkor már csak Heltainé) nyomdájába tervezte megjelentetni. Az *Ars medica* kézirat kötéstáblájába

(Folytatás a 6. oldalon)

A Veress család menekülése Erdélyből (3.)

1944. szeptember 14. – 1945. május 21. között

Az erdélyi Désről szeptember 28-án indultunk nyitott vagonokban és kétnapi utazással – Vásárosnamény állomására érkeztünk október 1-jén (vasárnap) reggel. Itt engedélyezték mindenkinek, hogy kiszálljon a vagonokból és bemenjen a városba. A városi piacra négyen mentek: Sanyi bácsi a fiával, Sanyikával, apu és én (Tibor), vásároltak zöldséget, gyümölcsöt, lisztet, tejet, de Tibor és Sanyika legnagyobb élménye a piacon az volt, hogy egy kb. 200 kg-os harcsát láttak, amit a Tiszából halásztak ki és kilónként árultak. Mindkét család vásárolt a húsból. Innen visszamentek az állomásra, a két család minden tagjának nagy volt az öröme, mert a húson kívül más élelmet és szükséges dolgokat is vittek.

Nagyon szép idő volt, meleg, és szerencsére az úton Déstől Vásárosnaményig sem volt eső és hideg sem, annak ellenére, hogy nyitott vagonokban utaztunk végig Laskod határáig, nem fáztunk. Vásárosnaménytól Baktalórántházáig még vonattal mentünk, aztán a közeli Laskod határában kiszállítottak mindenkit a vagonból. Közölték, hogy a vonatot át kell adni a katonaság szállítására, és mindenki a csomagjával együtt szálljon le.

Mondták, hogy Laskodról majd jönnek szekerek, és beszállítják az embereket a faluba. Leszálltunk csomagjainkkal együtt és vártunk. Sanyi bácsi, aki mindig és mindenütt feltalálta megát, és apu Gub tiszteletessel együtt bementek a faluba, hogy járművet szerezzenek családjuknak és a sok csomagnak. Nemsokára jöttek is egy hosszú, nagy alföldi szekérrel, felpakoltuk csomagjainkat, mi is felültünk mindnyájan, és beszekereztünk a faluba. A többi utas is felült az időközben odaérkezett szekerekre, és megindult a menet Laskod felé.

Az alföldi sima, homokos talajra épült Laskodon a külföldieket ellenőrző hatóság helyi tisztviselői összeírták a menekülteket, és az állami társadalmi szervek igyekeztek minél humánusabban kezelni őket, így azonnal gondozásba vették.

Az elszállásolás elég hamar megtörtént. A falu elöljárói segítségével mi egy nagy lakásba költözhettünk be, amely teljesen üres volt. A már korábban elmenekült földbirtokos Jármi család emeletes lakása a falu egyik utcája végén, egy félreeső helyen volt, egy nagy, fásított kert és udvar közepén. A konyhában asztalok, székek, kályha, minden szükséges tárgy megvolt. Az emeleten az üres szobák voltak. Szalmát szereztünk a szomszédoktól, és fekvőhelyeket készítettünk, mindkét család részére külön szobában. A konyhát

Laskod, a Jármi család háza

közösen használtuk, az asszonyok együtt főztek, sütöttek.

Megkezdhettük az életet Laskodon, itt több mint három hetet töltöttünk. Sanyi bácsiék az emeleten laktak, mi a földszinten. A földszinten szoba, konyha, kamra, az emeleten több szoba is volt. Fát, kályhát, edényeket, szalmát, lepedőket és mindent, amire szükség volt, a felnőtteknek kellett beszerezniük, de a laskodi emberek szeretettel befogadtak, a szomszédokkal jó barátságban voltunk, mindenben segítettek. Ők láttak el tejjel, kenyérliszttel és sok egyébbel. Itt is hosszabb időre rendezkedtünk be.

Talán a legtöbb vita a két család között Laskodon volt. A közös konyha tűzhelyén az asszonyok közösen, sőt néha egyszerre főztek, sütöttek. Egyik alkalommal édesanyánk Lacinak melegítette a tejet, és Erzsike néni félretolta az edényt, amire a hirtelen haragú édesapánk is felfigyelt, erősen dühbe gurult. Vállánál fogva megragadta Erzsike nénit, és megrázta. Az eseménynek a békés természetű Sanyi bácsi is tanúja volt, látta, hogy apánknak felfokozódott az indulatja, nem tett semmilyen megjegyzést. Máskor is voltak viták, legtöbbször a gyermeknevelés miatt. Igaz, a két családban nem egyforma volt a nevelési szellem, bár édesapánk és édesanyánk testvére, Erzsike néni is a nagyenyedi tanítóképzőben szerzett oklevelet, de a szóváltások rövid időn belül mindig feledésbe merültek.

Laskodon egészen otthonosan éreztük magunkat. Mindent, amire szükségünk volt megkaptunk, élelem szempontjából megvolt mindenünk, mint ahogy már említettem, a szomszédjainkkal jó viszonyban voltunk, bár különösebben nem voltak gazdagok, adtak, amire szükségünk volt, segítettek különösen fával, ami ott problémát jelentett, mert a kimondottan alföldi homokos talajon nem sok fa termett, amihez mi nem is voltunk hozzászokva, és az a végtelen síkság szintén furcsa volt számunkra, de lassan megszoktuk.

Gyorsan teltek a napok.

Az elején számunkra nagyon érdekesnek tűnt, amíg valamennyire megszoktuk beszédmódjuk, hanghordozásuk, stílusuk, egyes dolgok megnevezése. Nekem a parittya ottani megnevezése – csúzli – különösen szokatlan volt, mert ezt a szót otthon nem hallottam. Mint fiúgyermeknek, ez volt az első játékom, de Laskodon is minden fiúnak volt csúzlija.

A nagy platánfa. A képen Laci, neje, menye és az unokák 2010-ben

A másik csodálatra méltó dolog számomra az ott termett görögdinnye volt. Laskod határában, kertjeiben termett is bőven. Mindennap ettünk dinnyét. Az őstermelőktől vásároltunk egyik alkalommal egy 15 kg-os dinnyét, meg sem tudtam emelni, apuval kosárban vittük haza, elég volt mindkét családnak.

A főzéssel sem volt baj, találtunk hozzávaló anyagot, húst, zöldséget mindent-mindent, nem éheztünk. Az időjárás is kedvező volt, talán csak egyszer ha esett az eső, végig meleg volt, szinte hőség napközben.

Lakásunk körül díszfák (platán, vadgesztenye) voltak, kerítés nem volt. A ház közelében, az udvaron és a kerten túl eléggé vizes, mocsaras volt a terület, de az udvar és a ház dombon volt, az út fel volt töltve kavicsokkal. A községben nagyon sok almafája volt minden gazdának, híres almatermő vidék volt, de más gyümölcs, szilva, barack, szőlő is sok termett.

A község elöljárói is segítettek mindenben. A menekültek elszórtan voltak elszállásolva egymástól elég távol, így, amíg Laskodon laktunk, nem is találkoztunk azokkal a sorstársakkal, menekültekkel, akikkel együtt utaztunk odáig.

Nagy esemény volt október 15-e, amikor Horthy Miklós, Magyarország kormányzója fegyverszüneti felhívását a háború beszüntetése, befejezése érdekében felolvasták a rádióban. Nagyon örült mindenki, mi azt gondoltuk, hogy innen hazatérhetünk, de sajnos aztán semmi sem lett belőle. Egy ideig még ott voltunk Laskodon, de a továbbutazás lehetőségére is gondoltak szüleink, hiszen a front egyre közeledett, Magyarország területe is fokozatosan hadszíntérré vált. Vonattal már nem utazhattunk, gépkocsit sem kaphattunk, csak szekérrel menekülhettünk tovább.

Egyik napon a község elöljárósága (bíró, jegyző) segítségével az urasági tulajdonból két lovat, hámot, szekeret, teljes felszerelést vásároltak szüleink. Sanyi bácsi és apu azért intézték a vásárlást a községi vezetőivel, mert az eredeti tulajdonos elmenekült, és a vásárolt tárgyak hozzáférhető árát is a községi vezetőségnek fizették ki. A szekér egy nagyon hosszú, fék nélküli, alföldi szekér volt, négy teljesen egyforma kerékkel.

Laskodon a lovak az uradalmi istállóban maradhattak ottlétünk alatt végig. Október vége felé szüleink szekérrel elmentek Kisvárdára bevásárolni, ők tudták, hogy miért. Én (Tibor) maradtam otthon felügyelőnek a kisebb gyerekekkel, még a szomszéd gyerekek is hozzánk csatlakoztak, az udvaron és a kertben, a nagy platánfa alatt bújócskáztunk, futkároztunk és különösen a még kicsi – egyéves és két hónapos – Lacira vigyáztunk. Minden rendben volt, nem történt semmi baj.

A front egyre közeledett, így több menekült családdal is megbeszélve összepakoltunk, és október 28-án továbbindultunk, nyugati irányba, Dombrád felé szekereinkkel, hogy minél hamarabb átkeljünk a Tiszán. A szomszédok itt is marasztaltak, mondták, hogy várjuk be Laskodon az oroszokat, de nem hallgattunk rájuk. Miután bevásároltunk (elég nagy mennyiségű élelmet: lisztet, cukrot, tejet, zsírt, zöldséget, gyümölcsöt), továbbindultunk. A szekér nehéz, de elég hosszú volt, így három egymás után elhelyezett ülésdeszkára ültünk, a következő sorrendben: elöl apu, Sanyi bácsi és Pistu, középen háttal a menetiránynak Erzsike néni, anyu, Lacival az ölében, szemben velük Joli és Évike, Sanyika és én (Tibor) a saroglyában, ugyancsak háttal a menetiránynak. Reggel korán elindultunk.

A Nyírtass felé vezető igencsak rossz, homokos, poros úton tudtuk meg, hogy Dombrádnál nem mehetünk át a Tiszán, mert a hidat felrobbantották a németek, csak a Cigándnál épített pontonhídon lehet átmenni, amit a magyar hidászok készítettek, és sorban engedik át előbb a katonákat, majd a civileket, menekülteket, egyen-egyenként a szekereket és az autókat.

(Veress Gáspár Tibor elmondása alapján írta Veress László)

Híd a Tiszán Cigánd közelében

Lencsés György, az Ars medica szerzője

(Folytatás az 5. oldalról)

Heltai *Krónika*jának (1575-ben jelent meg, Heltai halála utáni évben) néhány lapját foglalták bele – eszerint tehát a kódex 1575 után már ott volt a nyomdában, bőrbe ott kötötték. Csakhogy az *Egész orvosságról való könyv*et nagyon terjedelmesnek, ezért roppant költségesnek találhatták. Heltai özvegye pedig a magyar orvostudománynak kárpótlásul a vaskos kódex formában félretett *Ars medica* helyett hamarjában (1578-ban) kinyomtatta Méliusz Juhász Péter jóval vékonyabb, de orvoslásra is alkalmatos *Herbárium*át…

Az *Ars medica* nem szépirodalmi alkotás, de nyelvi gazdagsága, szépsége és hajlékonysága arra késztetett, hogy szóljunk róla sorozatunkban. Mindenesetre, Lencsés György pompás és ízes magyarságú kézirata utat nyitott Apáczai Csere János és Pápai Páriz Ferenc munkássága felé. A magyar orvosi nyelvet (gyakorlati szókincset és fogalomtárat) majd csak kétszáz év múlva, a XVIII. század végén kellett tovább újítani – például kibédi Mátyus Istvánnak, Marosszék első tisztiorvosának…

Felhívjuk kedves olvasóink figyelmét, hogy a gyógyító irodalmi sorozatunk kapcsán szerveződő találkozónkat **október 16-án délután 6-kor** fogjuk tartani. A helyszínt a Studium-Prospero Alapítvány biztosítja, amit ezúton is tisztelettel köszönünk.

A kvízjáték játék lesz, nem izzasztó vetélkedő. A kérdések a következő szerzőkhöz és művekhez (illetve az idevágó cikkekhez) kapcsolódnak majd:

Bornemisza Péter: Magyar Elektra
Jókai Mór: A kőszívű ember fiai
Mikszáth Kálmán: Különös házasság
Kosztolányi Dezső: Édes Anna
Karinthy Frigyes: Hasműtét
Kuncz Aladár: Fekete kolostor
Tamási Áron: Ábel a rengetegben
Ottlik Géza: Iskola a határon

Egy-egy versidézet: *Arany Jánostól, József Attilától, Dsida Jenőtől és Székely Jánostól.*

Visszatekintő

Szeptember 5-én a gyulafehérvári érseki székesegyházban a magyar iskolák országos tanévnyitó ünnepségét tartották. Ez alkalomból Pedagógus Szolgálati Emlékérmet adtak át Irsai Mónika és Kósa Mária kolozsvári pedagógusoknak, megyénkből pedig Székely Emese tanárnőnek nyugállományba vonulásuk alkalmából eredményes oktatói tevékenységük és a szövetség keretében végzett munkájuk elismeréseként. Az egyébként minden visszavonuló magyar pedagógusnak járó emlékérmet Burus-Siklódi Botond, az RMPSZ elnöke, Ferencz-Salamon Alpár alelnök és dr. Aári-Tamás Lajos ombudsman adta át.

Bodolai Gyöngyi

Székely Emesével, a marosvásárhelyi Bolyai Farkas Elméleti Líceum immár nyugdíjas magyar–angol szakos tanárnőjével a kitüntetést követően tekintettünk vissza az eltelt évekre.

– Hány éven át tanítottál, és miért választottad ezt a szakot? – kérdeztem bevezetésképpen.

– 42 évet tanítottam, többnyire angol nyelvet, de a rejtett álom a magyar volt. Ezért is választottam a magyar–angol szakot a kolozsvári filológia karon. Annyira szerettem a magyart, hogy XI. osztályos koromban az országos magyar nyelv és irodalom tantárgyversenyen első díjat nyertem Kozma Béla tanítványaként, Papiu Líceumba járó diákként. A Bolyaiban 1977-ben megszüntették a humán tagozatot, és XI. osztályba a Papiuba felvételiztünk, ahol Tőkés András lett az osztályfőnökünk, Kozma Béla a magyartanárunk, Kicsi Antal pedig világirodalmat tanított. Csodálatos tanárok voltak! 1979-ben, bár harmadik lettem a magyar nyelv és irodalom tantárgyverseny országos szakaszán, első próbálkozásra mégsem jutottam be a kolozsvári egyetem magyar nyelv és irodalom szakára. Vonal alatt a második voltam, mégsem változtattak rajta, holott hét sikeresen felvételiző fiút elvittek katonának. A következő évben változatlanul magyar–angol szakra felvételiztem, ezúttal sikeresen. Felejthetetlen élményt jelentett KAF – Kovács András Ferenc költő – évfolyamtársának lenni. Az angol mellékszak viszont mankó volt, amit csak azért választottam, mert kötelező volt a két szak. Tanultam, mert kellett, de soha nem gondoltam, hogy angoltanár leszek.

Az egyetemen néprajzzal kezdtem foglalkozni. Külön szak akkoriban még nem volt, de Péntek János tanár úr a szárnyai alá vett néhányunkat, és úgy igazgatott, hogy bizonyos vidékeken a fehér foltokat tárjuk fel. A barátnőm például Magyarlapádon gyűjtött, én pedig édesapám faluját, a mezőségi Melegföldvárt választottam. Közben a táncház lett akkori életem meghatározó része, sok időt töltöttem Kallós Zoltán, a Könczei család, Panek Kati és a többiek társaságában.

– Említetted, hogy van egy saját lemezed, mikor, hogyan készült?

– 1984-ben vettük fel a Marosvásárhelyi Rádiónál. Egyik felén én énekelek, a másikon Györfi Erzsike csíkszeredai óvónő, aki mai napig énekel, és nagyon ismert táncházi, régizenei berkekben. A lemez érdekessége, hogy a dalok felvételekor nem is ismertük egymást, ő a széki népdalokat, én pedig a mezőségieket énekelem. A lemez címe Ördögszekér, és 1988-ban jelent meg. Koszorús Kálmánék muzsikálnak, Pávai István szerkesztette, az Electrecord adta ki, és sokan tanultak a hanganyagából, én pedig a férjhez menetelem előtti Bota Emese névvel szerepelek rajta.

– Az egyetem elvégzése után magyar–angol tanári oklevelemmel 1984-ben Moldovába helyeztek. Cs. Gyimesi Éva tanárnőnk tiltakozása ellenére az évfolyam kétharmada a Kárpátokon kívülre kapott kinevezést, a második szakunkat vették figyelembe. Ez a tiltakozás is hozzájárulhatott a tanárnő kálváriájához, a titkosszolgálat általi meghurcoltatásához.

Egy évig tanítottam a Paşcani melletti Cristeşti nevű nagyközségben. Szerencsére megtaláltuk a szálakat Iaşi-ban és Bukarestben is, elengedtek, és így a második évben Kovászna város középiskolájába kerültem Tulit Ilona magyar szakos tanfelügyelő segítségének köszönhetően.

Kovászna után két tanévben Rétyen magyart tanítottam, népdalkört szerveztem, majd a sepsiszentgyörgyi Kereskedelmi Líceum következett. A rendszerváltás a Székely Mikó Kollégiumban ért. Család, gyermek, zajlott az élet körülöttem, végül Vásárhelyre kerültem. Angolt tanítottam a 20-as általános iskolában, ahol Soós Katalin kolléganőmmel színjátszó kört szerveztünk, és egy Janikovszky-darabbal eljutottunk Budapestre egy diákszínjátszó fesztiválra. Aztán családi okok miatt a magyar fővárosban tanítottam négy évig, ami legalább annyira meghatározó volt az életemben, mint korábban a táncházmozgalom. Kiemelt fizetés is járt hozzá, akárcsak a matematikatanároknak. A ‘90-es évek elején a nyelvtanárok többsége oroszból átképzett angoltanárként működött, beszélni kevésbé mertek, de módszertanilag nagyon képzettek voltak.

Az hiányzott, ami nálunk kézzelfogható volt, a szép kiejtés (mert itt nem szinkronizálták a filmeket). Tőlem pedig azt kérdezték, hogy mennyit éltem az Államokban, holott Hegyeshalomig sem jutottam el addig.

– Véleményed szerint miért lett annyira népszerű az angol, és miért tanulják meg olyan könnyen a gyermekek is?

– Ott van a mindennapjainkban, kéznél, fülközelben, a levegőben is, már évtizedek óta. Szerintem a nagyon jó zeneszámok szövege is fontos forrás. A fülbemászó dallamokkal jött a könnyű, a mindennapi dolgokkal foglalkozó szöveg. Az internet segítségével egy pillanat alatt kiderül, hogy a keresett szó mit jelent. És meg kell említeni a kellemes hangzást, az angol szavakat ugyanis lekerekített, lágy, domború nyelvvel ejtjük ki.

– 1996 őszén jöttünk Vásárhelyre, ahol sikeresen vizsgáztam a Bolyai Farkas Líceumban meghirdetett angol katedrára, amit azért választottam, mert biztosnak tűnt.

Egyetlen helyszínt sem kárhoztatok, ahol dolgoztam, mindenütt voltak kedves, jóindulatú emberek.

A nehézségekkel együtt kulturális élmény volt ezt az utat bejárni. Végül is az angol katedrát azért választottam, mert akkor, többévi kihagyás után, nem volt bátorságom visszamenni magyar katedrára, amit a mai napig sajnálok.

– Következett az újonnan alakult Református Kollégium igazgatói állása, amit 12 éven át töltöttél be. Bátor voltál, hogy elvállaltad.

– Ott volt Horváth Gabriella a hátam mögött, akitől átvettem a tisztséget. Ő rengeteget segített, párhuzamosan vezettük a két iskolát. A refit Gabi alapozta meg, de meg kellett erősíteni. Ezúttal is nagyon szerencsés voltam, mert olyan emberek vettek körül, mint például Ötvös József, aki akkoriban a püspökségen generális direktor volt, a tanfelügyelőségen pedig Donáth Árpád, Farkas Ernő, Fejes Réka, Kovács Júlia tanfelügyelők. Tulajdonképpen egy nagy összedolgozás volt. Mindenki tudta, hogy az ő munkája abból áll, hogy másokon segítsen. Amikor az ember telefonált, természetes volt, hogy nem hagyják cserben. Nagyon szerencsés iskolaigazgató voltam, a lelkészek is sokat segítettek.

Tanítványaival

– A pedagógusszövetség munkájából is kivetted a részed.

– Legalább tíz éven át az RMPSZ keretében működő Bolyai Nyári Akadémia angol nyári tanfolyamait szerveztem. Rengeteg előadónk volt, a belföldiek mellett külföldről is jöttek, elsősorban Magyarországról, de Angliából, sőt Ausztráliából is.

– Ha visszagondolsz, melyik volt életedben a legszebb időszak? Lehet-e rangsorolni?

– Nem. Mindenik más volt, és mindenikben volt valami jó és maradandó.

Ma már jobban harcolnék azért, hogy magyart tanítsak. A világjárvány után hat évig tanítottam mind a két tantárgyat, ami nagyon nehéz volt, de megérte, nagyon szerettem azt a pörgést, kihívást. Sok versenyzőm volt éveken át: angol tantárgyversenyek, vers- és balladamondó vetélkedők… Szép eredmények is születtek, örültem a diákjaim sikerének.

– A diákok az angol- vagy a magyarórákat kedvelték jobban?

– Nem tudom. Igyekeztem úgy csinálni, hogy ne legyen unalmas, szokványos, lehetőleg élményszerű legyen, főleg a vers volt fontos, hogy eljusson, esetleg megmaradjon a hangulata… Az idegennyelv-tanítás olyan komplex, a részsikerekért is dicsérni kell a diákot, hogy önbizalma legyen, az sokat segít.

– Szerettek-e a tanítványok?

– Ha régi diákokkal találkozom, úgy látom, hogy egy kedves mosoly kíséretében szívesen beszélgetnek velem, és ez jólesik.

Osztályával

Mi lesz veled, emberke?

Albert Ildikó klinikai pszichológus

Bevezető gondolatok

Ezelőtt két héttel befejeztem a lélektani divatokról szóló sorozatom, egyrészt, mert nagyjából végigjártam a nyilvánvaló divatjelenségeket a pszichológiában, másrészt, mert elkészült a következő könyvem szerkesztett változata, melyet az itt megjelent két sorozatból (A léleképítés buktatói és a Lélektani divatok) állítottam össze. Természetesen sok munkával, kiegészítésekkel, több helyen a szöveg átgyúrásával alakult ki ez a legújabb könyvem, mely a PSZICHODILIK címet viseli majd, és amelyhez Bodolai Gyöngyi írt rövid, frappáns bevezetőt, végül az általa velem készített interjú zárja, az a beszélgetés, amely tulajdonképpen elindította az együttműködésünket. A kötet, ha hamarabb nem is, de a 32. Marosvásárhelyi Nemzetközi Könyvvásárra megjelenik, mint ahogyan az előző is tavaly ilyenkor került ki a nyomdából.

Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy nem igazán készültem újabb lélektani írásokkal jelentkezni, mert nem volt semmi olyan téma, amely most különösebben foglalkoztatott volna. És a kötetemen végzett utolsó simítások is eléggé macerásak voltak. Pihenni vágytam. De nem hagyták. Túl sokan biztattak arra, hogy folytatni kell. Ezért úgy döntöttem, hogy megpróbálok valóban közkívánatra írni, ezért a közösségi oldalon kérdeztem meg, ki miről olvasna szívesen. Nagyon érdekes válaszokat, javaslatokat kaptam ott is, de személyes üzenetekben is. A javaslatok, a jelenségek, melyek a hozzászólókat foglalkoztatják, nagyon széles skálán mozognak, de egyik sem okozott meglepetést. Mindegyikről tudjuk, hogy létezik és aktuális.

Szaladjunk végig a felvetett témákon.

A párkapcsolat szépségei és gondjai, benne a szerelem ma, a házasság és család sajátosabb értelmezése napjainkban és ennek a következményei.

Többen tették le voksukat a függőségek megismerése mellett, mert vagy érintett az illető vagy családtagja az. Ráadásul számuk egyre nő.

Mint ahogyan szintén terjedőfélben vannak a személyiségzavarok, köztük a nárcisztikus személyiségzavar, amelyről részletekbe menően olvasnának sokan, ahogy több helyen is jelezték.

A munkahelyi bántalmazásról is szeretnének egyesek többet tudni, és a tapasztalat, meg a szakirodalom is azt mutatja, hogy a jelenség sokkal elterjedtebb, és több gondot okoz, mint ahogyan a köztudatban van. Mert valószínűleg erről sem igazán beszélnek, az érintettek sem, ami mellesleg érthető, csak nagyon rosszat tesz.

Van, aki jónak látja, hogy a fiatalokkal foglalkozzunk, a szülő-gyerek, diák-pedagógus, szülő-pedagógus kapcsolattal, mert úgy gondolja, hogy sok a probléma, és a hiányosság. Javasolja, hogy járjuk körül a nevelés, a munkamorál, a kötelesség, a következetesség kérdését, mert ettől függ egy társadalom jövője, a közös jövő, és szerinte sajnos nagy a baj. A kérdésfelvetés jogos, foglalkozni kellene vele, hisz amit észrevételez, az egy folyamat következménye, amelyben a felmenők elképzelése a világról és a nevelésről, plusz az ellehetetlenített iskola és benne a megnehezített nevelés vezetett olyan helyzetekhez, magatartásokhoz, melyek eredménye a fiatalok viselkedése, világlátása, közérzete.

Szorosan kapcsolódik ehhez a témához, szinte mintegy terápiaként, egy régebbi kérés. Néptáncoktatással lelkesen foglalkozó tartotta fontosnak írni arról, hogyan hat a gyerekekre és a fiatalokra ez a közös művészi tevékenység, mint szerintem a többi hasonló is, akár az énekkar, akár a kézimunka vagy tojásírás.

A tanügyhöz kapcsolódik egy másik felvetés is, nevezetesen a kérdés, hogy hogyan lehetne hatásosan megközelíteni a speciális oktatást?

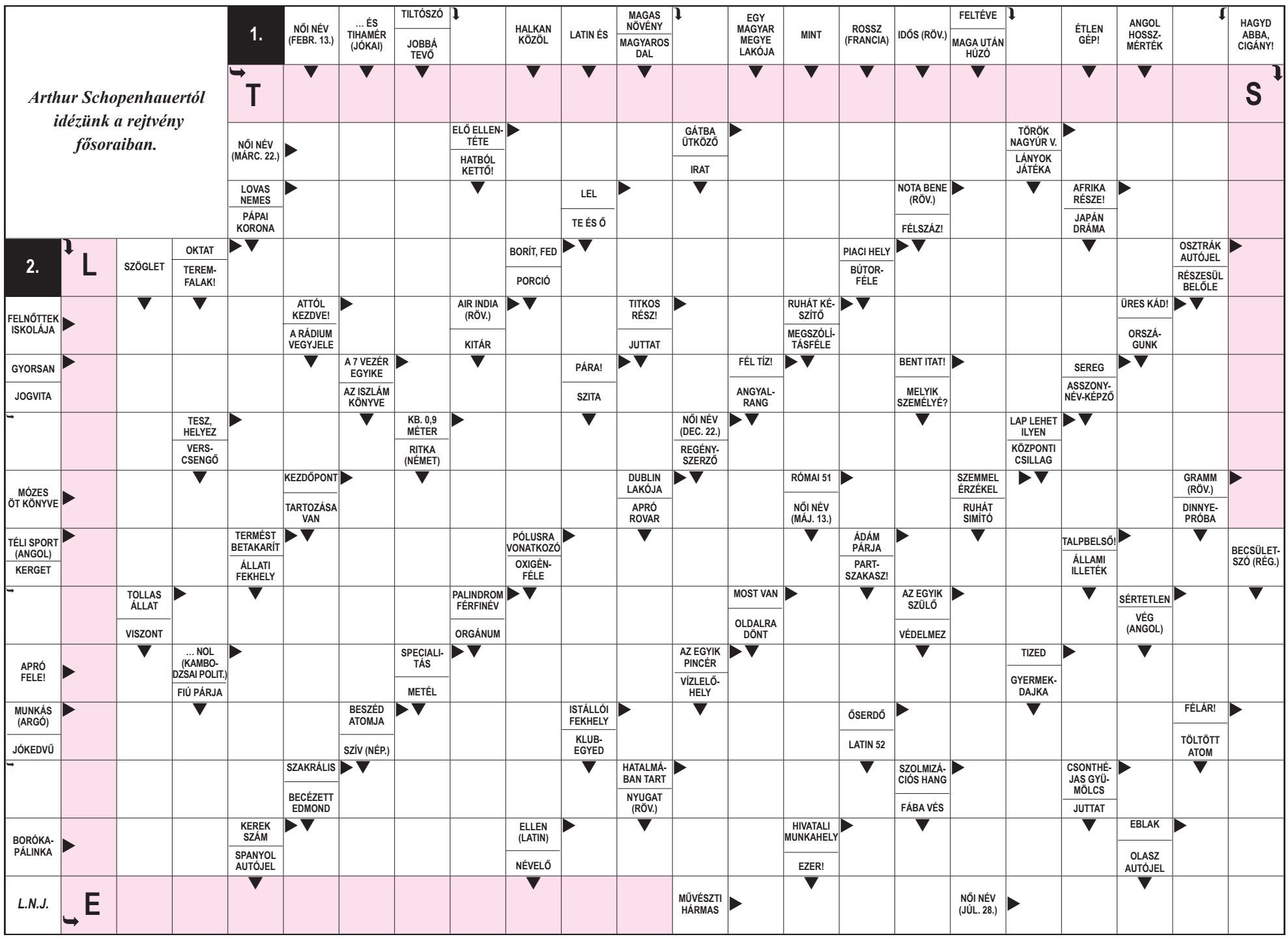
Szépen idomul ehhez a kérdéskörhöz egy másik hozzászóló felvetése, aki a kommunikációról és az önismeretről olvasna, ezek szerepéről a kapcsolatainkban, meg hogy mennyire befolyásolják az életünket úgy általában. Szerintem nagyon fontos téma, mert rejt egy nagyon lényeges ellentmondást is magában: rengetegen foglalkoznak önfejlesztéssel és önsegítéssel – ez is nagy divat manapság, mint már írtam róla –, ám ennek, sajnos, nem eredménye a valódi önismeret, és ha sikerül is szert tenni önmagukkal kapcsolatos felismerésekre, az illető személyek ezt nem használják arra, hogy a mindennapjaikat, és főképp az emberi kötelékeiket tegyék ezzel jobbá, működőképesebbé. Tehát van miért foglalkozni a jelenséggel.

Egy érdekes kérdés a hitre, pontosabban a hit-hitetlenség összefüggésére keres választ, nevezetesen arra, hogy egy megrögzött ateista amikor nagy és gyógyíthatatlan beteg lesz, miért válik az utolsó éveiben hívő emberré? A fájdalom vagy a félelem teszi ezt? – jött a kérdés, melyre érdemes lesz majd megpróbálnom válaszolni.

A javaslatok között voltak gyakorlati kérdések is, például az, hogy hogyan lehetne segítő, támogató csoportokat létrehozni Székelyföldön, mondjuk az amerikai mintára, mint az anonim alkoholisták esetében, a szorongással, pánikbetegséggel, depresszióval küzdőknek. A kérdés felvetése nekem azt is jelzi, hogy egyre többen keresnek segítséget ezekre a tünetekre, mert már olyan sokan küzdenek vele, hogy nem ciki felvállalni a létüket. Én személy szerint nagyon jónak, rendkívül fontosnak tartom, hogy egyáltalán szóba kerül ez a lehetőség. Megegyeztünk, hogy beszélünk róla és igyekszünk valamit konkrétan tenni is az ügy érdekében. Ha sikerül valamerre elindulni, akkor az olvasókat is tájékoztatom majd, bár nem kifejezetten ennek a sorozatnak a témája.

Utolsónak hagytam a legsúlyosabb pszichológiai jelenségeket, melyeknek tárgyalását egy számomra nagyon kedves ember hozta fel: jó lenne írni a demagógiáról, és ha már itt tartunk, akkor a disztópikus világkép, a disztópia mint aktuális életérzés sem megvetendő téma. Már csak azért sem, mert azon túlmenően, hogy mindkettő nagyon igaz, átszövik napjainkat, és ezért az összes többi felsorolt lélektani jelenség, legalább részben, ezekből eredeztethető. Ami azt is jelenti, hogy egy problémás, ne mondjam, hogy beteg világban igyekszünk kialakítani, rögzíteni, átadni és tovább vinni egy viszonylag egészséges személyiséget, működő kapcsolatokat, és megőrizni valamit a lélek, a mindennapok egyensúlyából. Tudom, hogy ez eléggé furcsán hangzik, ezért hivatkozom egy pont 20 éve megjelent könyvre, mely az akkor nagyon menő, mert nagyon jó Mesterkurzus címet viselő sorozatban jelent meg a Csernus-Mohás-Popper szerzőhármastól: Egészséges egyén – beteg társadalom? címmel. A helyzet azóta csak romlott.

Ilyen körülmények között gondolom érthető a rovatom címe, melyet – valószínűleg sokan felismerték – Hans Fallada azonos című regényétől kölcsönöztem, többek között azért, mert a kérdés egy idő óta szinte kényszeresen visszatér a gondolataimban. Részben azért, mert létezik valamiféle hasonlóság az ott bemutatott kor és a mienk között. De leginkább azért, mert a mindennapok történései kapcsán hozza elő bennem a szívszorító félelem és aggodalom, hogy vajon mi lesz veled, emberke?

Szeptember 10-i rejtvényünk megfejtése: ***Néha legkisebb ellenfeled valamennyi között a legveszedelmesebb.***

Új szakvezetéssel sem sikerült előbbre lépni a kupában

Fotó: Nagy Tibor (archív)

A Románia-kupa mérkőzéseivel kezdődött a hivatalos vízilabda bajnoki idény, amelyet a tavalyhoz hasonlóan idén is Foksányban rendeztek, egy olyan városban, ahol nincs, soha nem is volt vízilabdacsapat.

A CSM Mureşul a tornára való indulás előtt mutatta be a csapat új szakmai vezetését. A vezetőedzői teendőket a korábbi másodedző, Bartalis Károly vette át, a segédei Tóth Ferenc és Fülöp Tamás Szoly lesznek. A bemutatkozó sajtótájékoztatón nem esett szó arról, hogy a korábbi vezetőedző, Cristian Iordache miért és milyen körülmények között hagyta ott a csapatot, az az információ azonban, hogy a keret fele kicserélődött, hat tapasztaltabb vízilabdázót hat fiatal váltott fel a keretben, talán adhat ehhez némi támpontot.

Az új szakvezetés megpróbálta a változásokat pozitív színben feltüntetni, ti. hogy olyan fiatalokról van szó, akik korábban együtt játszottak a csapat megmaradt magjával, jól ismerik egymást, és olyan posztokon erősítenek, amelyek kevésbé voltak lefedettek. Bartalis Károly ugyanakkor elmondta, nincs különösebb célkitűzése a csapatnak, csupán fejlődni szeretnének. Rudnyánszky Zalán csapatkapitány ennél konkrétabb célt tűzött ki a csapat elé, azt mondta, a 6. hellyel lenne elégedett.

A bajnokságban idén is ugyanaz a nyolc csapat vesz részt, mint tavaly, amikor a CSM Mureşul az utolsó lett. A kupában ezek közül hét klub indult, a marosvásárhelyieknek pedig nem sikerült javítani a tavalyi helyezésen. A Steaua és a Dinamo ellen nem is lehetett elvárás, a Nagyváradi CSU elleni mérkőzésen pedig az első félidő végéig sikerült tartani az iramot, az ellenfél másodpercekkel a szünet előtt lőtte be a 6-5-ös vezetést jelentő gólt. Utána azonban elfáradt a marosvásárhelyi együttes (vagy jobb volt a váradi kispad), és lassan lemaradt a vetélytárstól. Következett az utolsó hely elkerüléséért játszott meccs a Kolozsvári Poli ellen, amely végig kiegyensúlyozott maradt, de Marosvásárhelynek folyamatosan kellett „futnia” az eredmény után, a végén pedig kimaradtak azok a lehetőségei, amelyek lehetővé tehették volna az egyenlítést. *(bálint)*

Eredményjelző

Vízilabda-Románia-kupa, csoportkör:

* *A csoport:* Bukaresti Dinamo – Marosvásárhelyi CSM Mureşul 28-6, Bukaresti Steaua – Nagyváradi CSU 21-3, Bukaresti Steaua – Marosvásárhelyi CSM Mureşul 26-4, Bukaresti Dinamo – Nagyváradi CSU 21-10, Marosvásárhelyi CSM Mureşul – Nagyváradi CSU 7-12, Bukaresti Steaua – Bukaresti Dinamo 19-12;

* B csoport: Nagyváradi CSM – Kolozsvári Poli 25-1, Kolozsvári Poli – Bukaresti Rapid 7-24, Nagyváradi CSM – Bukaresti Rapid 20-13.

Elődöntő: Bukaresti Steaua – Bukaresti Rapid 16-8, Nagyváradi CSM – Bukaresti Dinamo 16-9.

Az 5-7. helyért: Kolozsvári Poli – Marosvásárhelyi CSM Mureşul 13-11.

Helyosztók:

* az 5. helyért: Kolozsvári Poli – Nagyváradi CSU 6-17;

* a 3. helyért: Bukaresti Dinamo – Bukaresti Rapid 20-11;

* döntő: Nagyváradi CSM – Bukaresti Steaua 17-8.

Öt újonc kapott meghívót a magyar válogatottba

Öt újoncot is meghívott Marco Rossi szövetségi kapitány a magyar labdarúgó-válogatott 26 fős keretébe a szeptemberi és októberi Nemzetek Ligája-mérkőzésekre. A keretben Gundel-Takács Bence, Doktorics Áron, Várkonyi Bence, Jurek Gábor és Szalai József is első alkalommal szerepel.

Marco Rossi Telkiben ismertette a keretet. A kapus Gundel-Takács Bence Dibusz Dénes sérülése, valamint Yaakobishvili Áron klubváltása miatt kapott lehetőséget, míg a védő Doktorics Áron jó szezonkezdetével hívta fel magára a figyelmet. Várkonyi Bence rendszeresen pályára lép a Qarabagban, ezért a szakmai stáb már korábban is fontolgatta a meghívását.

A két újonc támadó közül Jurek Gábort már korábbi diósgyőri időszakában is figyelték, most azonban a folyamatos játék és a jó teljesítmény miatt került be a keretbe. Szalai Józsefnél Rossi a magasságát és a tizenhatoson belüli veszélyességét emelte ki. A kapitány hangsúlyozta, hogy hasonló képességű és teljesítményű játékosok közül előnyben részesíti a fiatalabbakat, mert a jelenlegi eredmények mellett a válogatott jövőjét is építeni szeretné.

A magyar együttes szeptember 25-én Ukrajnát, október 2-án pedig Grúziát fogadja a Puskás Arénában, míg szeptember 28-án Belfastban Észak-Írország, október 5-én pedig Nagyszombaton ismét Ukrajna lesz az ellenfél. Rossi szerint kiegyenlített csoport vár a csapatra, amelyben nincs gyenge ellenfél, ezért minden mérkőzés háromesélyes.

A szövetségi kapitány elmondta, hogy a keretben Tóth Alex az egyetlen olyan játékos, akinek nincs elegendő játékperce, de a Bournemouth középpályását képességei és önbizalmának erősítése miatt továbbra is fontosnak tartja. A cél változatlan: a magyar válogatott szeretne visszajutni a Nemzetek Ligája A divíziójába, ami Rossi szerint nem lesz egyszerű feladat.

A keret összetétele

* *kapusok:* Gundel-Takács Bence (Zalaegerszeg), Pécsi Ármin (Hartberg), Tóth Balázs (Blackburn Rovers);

* *védők:* Bolla Bendegúz (Rapid Bécs), Csinger Márk (FC Groningen), Doktorics Áron (Vasas), Kerkez Milos (FC Liverpool), Markgráf Ákos (FC Koppenhága), Willi Orbán (RB Lipcse), Osváth Attila (Ferencvárosi TC), Callum Styles (West Bromwich Albion), Szűcs Kornél (Vojvodina), Várkonyi Bence (Qarabag FK);

* *középpályások:* Csongvai Áron (Saint-Etienne), Schäfer András (Union Berlin), Szoboszlai Dominik (FC Liverpool), Szűcs Tamás (Famalicao), Tóth Alex (Bournemouth), Tóth Rajmund (Konyaspor), Vitális Milán (AEK Athén);

* *támadók:* Jurek Gábor (MTK Budapest), Lukács Dániel (Puskás Akadémia FC), Redzic Damir (Red Bull Salzburg), Sallai Roland (Galatasaray), Szalai József (Paks), Varga Barnabás (AEK Athén).

Európai focikörkép

* *Angol Premier Liga, 4. forduló:* Aston Villa – Nottingham Forest 1-2, Bournemouth – Brentford 2-2, Chelsea – Hull 2-2, Crystal Palace – Ipswich 2-3, Liverpool – Fulham 0-0, Tottenham – Everton 0-0, Sunderland AFC – Arsenal 0-2, Coventry City – Brighton & Hove Albion 0-5, Manchester United – Manchester City 0-1, Leeds United – Newcastle United 4-1. *Az élcsoport:* 1. Arsenal 12 pont, 2. Manchester City 12, 3. Leeds United 8, 4. Hull 8.

* *Spanyol La Liga, 5. forduló:* Athletic Club Bilbao – Elche 1-1, Osasuna – Espanyol 0-2, Celta Vigo – Málaga 1-1, Getafe – Deportivo La Coruna 1-1, Sevilla – Valencia 1-0, Villarreal – Betis 1-2, Racing Santander – Alavés 2-1, Real Madrid – Rayo Vallecano 4-1, Real Sociedad – Atlético Madrid 0-3, Levante – FC Barcelona 2-4; *6. forduló:* Alavés – Valencia 0-1, Elche – Real Madrid 2-3, Rayo Vallecano – Espanyol 2-1. *Az élcsoport:* 1. FC Barcelona 15 pont, 2. Real Madrid 15, 3. Betis 12.

* *Olasz Serie A, 4. forduló:* Venezia – Fiorentina 2-4, Genoa – Frosinone 1-1, Lazio – AC Milan 2-2, Atalanta – Cagliari 1-2, Torino – AS Roma 0-2, Como – Parma 2-1, Lecce – Monza 3-2, Napoli – Bologna 1-0, Sassuolo – Juventus 3-2, Inter – Udinese 5-3. *Az élcsoport:* 1. AS Roma 12 pont, 2. Inter 12, 3. Como 10, 4. Lazio 10.

* *Német Bundesliga, 3. forduló:* Union Berlin – Schalke 04 1-3, Borussia Dortmund – Paderborn 3-0, Hoffenheim – VfB Stuttgart 2-1, Freiburg – Mönchengladbach 5-0, Augsburg – Bayer Leverkusen 2-2, Mainz – Eintracht Frankfurt 1-3, 1. FC Köln – Werder Bremen 1-1, RB Lipcse – Hamburger SV 5-0, Elversberg – Bayern München 1-2. *Az élcsoport:* 1. Freiburg 9 pont, 2. Borussia Dortmund 9, 3. Augsburg 7, 4. Bayern München 7.

* *Francia Ligue 1, 4. forduló:* Le Havre – Angers 0-0, Auxerre – Nice 1-0, Lorient – Toulouse 2-2, Paris FC – Lyon 0-0, Le Mans – Lens 2-2, Lille – Troyes 2-0, Strasbourg – AS Monaco 1-1, Brest – Paris St. Germain 0-1, Stade Rennes – Olympique Marseille 1-0. *Az élcsoport:* 1. Lille 10 pont, 2. AS Monaco 10, 3. Stade Rennes 10.

Skóciában kezdi az Európa-liga alapszakaszát a Ferencváros

A selejtezőben remekül szereplő Ferencváros a skót Celtic Glasgow vendégeként kezdi meg szereplését a labdarúgó-Európa-liga alapszakaszában.

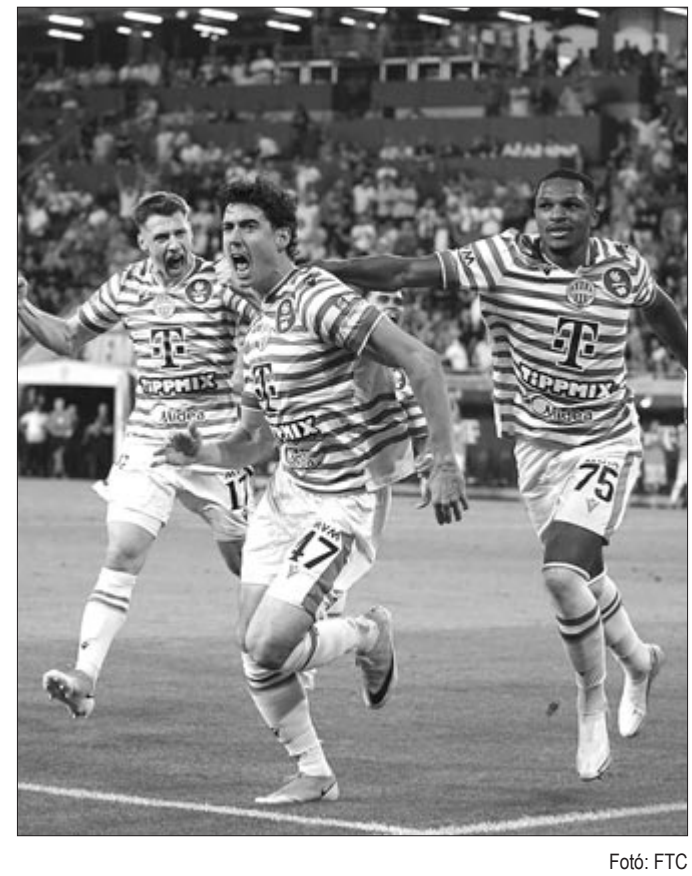
A zöld-fehérek önbizalommal és a megszokottnál frissebben várhatják a skóciai fellépést. Borbély Balázs együttese nyolc tétmérkőzés óta veretlen, az EL-selejtezőben pedig hat győzelemmel és két döntetlennel jutott tovább a Vojvodina, a Twente, a Górnik Zabrze és a Trabzonspor ellen. A múlt héten már pihenőt is kaptak a játékosok: az FTC a Magyar Kupa harmadik fordulójában 7-0-ra verte a harmadosztályú DEAC-ot, több kulcsembert is pihentetve.

A nyáron több meghatározó játékos, köztük Mohammed Abu Fani, Ibrahim Cissé, Cebrail Makreckis és Stefan Gartenmann is távozott, Borbély pedig új játékrendszert vezetett be. A változások egyelőre nem vetették vissza a csapatot, a korábban kevesebb lehetőséghez jutó Marius Corbu, Callum O’Dowda, Daniel Arzani és ifj. Lisztes Krisztián is fontos szerepet kapott, az új igazolás Nagy Ádám pedig gyorsan alapember lett.

A Celtic hat győzelemmel kezdte a bajnokságot, de az utóbbi időszakban két fájó vereség érte: a LASK elleni BL-selejtezőben 4-0-s összesített előny ellenére esett ki, vasárnap pedig 3-0-ra kikapott a Rangerstől a Ligakupa negyeddöntőjében.

A két klub tavaly egyaránt továbbjutott az Európa-liga alapszakaszából, és mindkettőt a második kalapból sorsolták ki. Hivatalosan háromszor találkoztak: 2020-ban a Ferencváros 2-1-re győzött Glasgow-ban a BL-selejtezőben, egy évvel később viszont az EL csoportkörében mindkét meccset a Celtic nyerte.

A nyolcfordulós alapszakaszban a legjobb nyolc automatikusan a nyolcaddöntőbe jut, a 9-24. helyezettek pedig rájátszásban küzdenek a továbbjutásért.

Fotó: FTC

A Celtic Parkban romániai idő szerint 22 órakor kezdődő mérkőzést a horvát Patrik Kolaric vezeti. A találkozót élőben közvetíti a Prima Sport 3 és az M4 Sport televízió, valamint a Nemzeti Sportrádió, illetve felvételről (23.30 órától) a DigiSport 2 TV adásán is megtekinthető.

Hashim Thaci volt koszovói elnököt 25 évre ítélték háborús bűncselekmények miatt Hágában

A koszovói háborús bűncselekményeket vizsgáló törvényszék szerdán bűnösnek találta Hashim Thaci volt koszovói elnököt háborús bűncselekmények elkövetésében, és 25 év börtönre ítélte.

Az 58 éves Thacit gyilkossággal, kínzással és jogellenes fogvatartással vádolták. A bűncselekményeket az 1990-es években, Koszovó Szerbiától való elszakadása idején követték el, Thaci ekkor a Koszovói Felszabadítási Hadsereg (UCK) egyik vezetője volt.

A törvényszék szerint Thaci bűnös 96 politikai ellenféle, illetve a szerb biztonsági erőkkel való együttműködéssel gyanúsított személy meggyilkolásában, amelyeket a konfliktus során az UCK erői követtek el.

Thaci három vádlott társa közül Kadri Veseli 18, Rexhep Selimi 13, Jakup Krasniqi pedig 25 év szabadságvesztést kapott. A bírói tanács megállapította, hogy mind a négy vádlott bűnös 385 ember önkényes fogvatartásában, 49 emberrel szembeni kegyetlen bánásmódban, 303 ember megkínzásában és 96 ember meggyilkolásában.

A bírák megállapították, hogy a koszovói konfliktus során a vádlottak jelentős mértékben hozzájárultak ahhoz a közös bűnös célkitűzéshez, amely az UCK politikai és katonai céljaival szemben állónak tekintett személyek ellen irányult. Ebbe a körbe tartoztak többek között más politikai vagy katonai erőkhöz kötődő koszovói albánok, továbbá olyan személyek, akikről azt feltételezték, hogy kapcsolatban állnak jugoszláv vagy szerb hatóságokkal, valamint etnikai kisebbségek, köztük romák és szerbek.

Néhány kivételtől eltekintve a tárgyalótanács nem talált bizonyítékot arra, hogy az áldozatok bármelyike bűncselekményt követett volna el, aktívan részt vett volna az ellenségeskedésekben, vagy bármilyen más, jogos biztonsági aggályt jelentett volna az UCK számára. Döntő többségük ártatlan civil volt, akiket gyakran alaptalanul vagy hamisan kollaboránsnak vagy kémnek bélyegeztek – áll az ítéletben.

A tárgyalótanács ugyanakkor a vádlottakat nem találta bűnösnek emberiesség elleni bűncselekmények elkövetésében, mivel az ügyésznek nem sikerült kétséget kizáróan bizonyítania, hogy a polgári lakosság elleni széles körű vagy módszeres támadás zajlott volna.

A tárgyalás során eljáró bíró hangsúlyozta: az eljárás nem az UCK legitimitásáról vagy a független Koszovó melletti törekvéséről szólt, hanem arról, hogy a szervezet egyes tagjai milyen bűnös eszközöket alkalmaztak e célok elérése érdekében.

A tárgyalótanács kiemelte, hogy a per a tanúk megfélemlítésének tartós légkörében zajlott. Hangsúlyozta ugyanakkor, hogy a tanúk többsége nagy bátorságról és elszántságról tett tanúbizonyságot, és többen megfélemlítés ellenére is megjelentek a bíróság előtt.

A 2015-ben létrehozott, nemzetközi bírákat és ügyészeket foglalkoztató különleges ügyészséget az Európai Unió finanszírozza, de a koszovói törvények alapján működik.

Míg a szerbek szemében az UCK egykori vezetői és tagjai háborús bűnösök, a koszovóiak többsége hősként tekint a szerbek elleni harcok vezetőire. *(MTI)*

Az izraeli kulturális miniszter a Sin Bettől kért vizsgálatot a Naza című film ügyében

Miki Zohár izraeli kulturális miniszter a Sin Bet belbiztonsági szolgálathoz fordult, hogy vizsgálja ki, hogyan jutottak érzékeny anyagok a Naza című film készítőihez, Juval Abrahamhoz és Ráhel Sorhoz – jelentette a helyi média szerdán.

Zohár a David Zinihez, a Sin Bet főnökéhez írt levelében annak kivizsgálását kéri, hogy felhasználtak-e jogellenesen érzékeny vagy titkos információkat. A kulturális miniszter korábban bejelentette, hogy kezdeményezni fogja a „Naza” (a „járulékos veszteség” katonai kifejezés rövidítése) című film izraeli alkotóinak megfosztását állampolgárságuktól.

„Amikor háború idején névtelen forrásokat használnak fel súlyos és hamis állítások terjesztésére Izraelről és a hadseregről, meg kell állapítani, ki áll mögöttük” – írta Zohár. „Arra kértem a Sin Bet vezetőjét, vizsgálja ki, honnan származtak az anyagok, ki szolgáltatta őket, és érintettek voltak-e ellenséges elemek” – tette hozzá.

Az alkotás 24, kilétük felfedése nélkül megszólaló izraeli hírszerzési katona vallomását tartalmazza a gázai háborúról. A katonák szerint Izrael „ipari méretekben végzett tömeggyilkosságot” Gázában, és mesterséges intelligenciával támogatott rendszereket használt, amelyek lehetővé tették nagyszámú civil halálának engedélyezését katonai célpontok elleni támadások járulékos veszteségeként.

A Sin Bet már kedden érdeklődött a hadseregnél arról, hogy indult-e vizsgálat a Naza ügyében, és az információbiztonsági osztályhoz fordult – értesült a Háárec című lap.

A hadsereg azt közölte, hogy egyelőre nem indult büntetőeljárás, és döntés sem született erről, mivel még nem látták a filmet, nem ismerik a szereplőit és az általuk megfogalmazott állításokat.

Ejal Zamir vezérkari főnök arra kérte a katonai hírszerzést, a katonai ügyészséget és a légierőt, hogy haladéktalanul azonosítsák a filmben megszólalókat, és mindenekelőtt állapítsák meg, hogy aktív katonákról vagy tartalékosokról van szó.

Itaj Ofir katonai főügyész szerint, ha nem történt információbiztonsági szabálysértés vagy titkok nyilvánosságra hozatala, nincs jogi alap büntetőeljárás megindítására. Ha azonban kiderül, hogy a résztvevők megszegték a hadsereg utasításait, fegyelmi és parancsnoki eljárás indítható ellenük.

Magas rangú tisztek szerint hiba volt, hogy Zamir határozott kijelentéseket tett még a film megtekintése előtt, és mielőtt tisztázódtak volna az abban megfogalmazott állítások. Szerintük a vezérkari főnök beavatkozása egy jelentős részben kommunikációs ügybe ellenkező hatást válthat ki.

A hadsereg által keltett várakozás, valamint annak lehetősége, hogy a film egyes állításai igaznak bizonyulnak, tovább csökkentheti a közvélemény bizalmát a hadseregben és vezetőjében.

Korábban több mint ezer izraeli filmes írta alá a Naza alkotóit támogató petíciót, amelyben szolidaritásukat fejezték ki Juval Abraham és Ráhel Sor mellett. A neves izraeli filmesek által is aláírt petícióban a többi között azt írták: „a művészet és az újságírás központi szerepe, hogy tükröt tartson annak a társadalomnak, amelyben létezik, hogy előfeltevések nélkül teremtsen párbeszédet és vitát, még akkor is, ha a valóság nehéz”.

„Az elmúlt napokban példátlan uszító és felbujtó kampánynak lehettünk tanúi a film alkotói ellen, és egyre kisebb a távolság e kampány, valamint az erőszakra való felbujtás és az életük elleni fizikai fenyegetés között” – állt a petícióban.

„Mi, filmesek arra kérünk mindenkit, aki még mindig a véleménynyilvánítás és az alkotás szabadságáért küzd, hogy csatlakozzon a Ráhel Sor és Juval Abraham melletti támogatás és szolidaritás kifejezéséhez” – közölték. *(MTI)*

Koszovói és albán politikusok bírálták a volt UCK-vezetőkre kiszabott hágai ítéletet

Koszovói és albán politikusok bírálták szerdán a hágai, koszovói háborús bűncselekményeket vizsgáló törvényszék elsőfokú ítéletét, amelyben háborús bűncselekmények miatt 25 év szabadságvesztésre ítélték Hashim Thaci volt koszovói elnököt és Jakup Krasniqit, a Koszovói Felszabadítási Hadsereg (UCK) egykori szóvivőjét, míg Kadri Veseli 18, Rexhep Selimi pedig 13 év börtönbüntetést kapott.

A Hashim Thaci által alapított Koszovói Demokrata Párt (PDK) felmentő ítéletre számított. A párt az ítélethirdetés előtt azt közölte: elérkezett „a történelem órája”, és bízik a négy vádlott szabadon bocsátásában. A PDK-t alapításától mintegy két évtizeden át Hashim Thaci, később pedig több éven keresztül Kadri Veseli vezette.

Az UCK Veteránjainak Szervezete kategorikusan elutasította az ítéletet, és azt állította, hogy az döntés az UCK általuk igazságosnak és felszabadítónak tekintett háborúját is érinti.

Glauk Konjufca koszovói külügyminiszter már az ítélethirdetés előtt azt közölte Hágában, hogy kizárólag felmentő ítéletet tart elfogadhatónak a négy egykori UCK-vezető ügyében. A politikus szerint az UCK védekező és felszabadító háborút folytatott. Az ítéletet „szomorú, igazságtalan és meg nem érdemelt” döntésnek nevezte, illetve „szörnyű ítéletnek Koszovó és a felszabadító háború számára”.

Albulena Haxhiu ügyvezető koszovói államfő és parlamenti elnök nehéz napnak nevezte a szerdait Koszovó számára. Hangsúlyozta: egyetlen bírósági ítélet sem változtathatja meg a koszovói háború történetét, és az UCK harcát felszabadító háborúnak nevezte.

Ramush Haradinaj volt koszovói miniszterelnök, az UCK egykori parancsnoka az ítéletet követően megrázónak és elfogadhatatlannak nevezte a négy volt gerillavezető elmarasztalását. Haradinaj korábban többször is azt hangoztatta, hogy felmentő ítéletre számít, és azt is felvetette, hogy szabadulása után Hashim Thaci ismét Koszovó elnöke lehetne.

Ardian Gjini, a Szövetség Koszovó Jövőjéért (AAK) vezetője ugyancsak kiállt a vádlottak mellett. Az ítélet kihirdetése előtt az Európai Unió koszovói jogállamisági missziójának (EULEX) vezetőjével folytatott találkozóján azt mondta, pártja meg van győződve Thaci, Veseli, Krasniqi és Selimi ártatlanságáról.

Lumir Abdixhiku, a Koszovói Demokrata Szövetség (LDK) elnöke azt hangsúlyozta, hogy egyetlen ítélet sem semmisítheti meg a koszovói háború történelmi igazságát.

Edi Rama albán miniszterelnök közösségi oldalán reagált az ítéletre. Egy Európát szögesdróttal körülvéve ábrázoló képet tett közzé, amelyhez azt írta: „szégyen”. Rama már az ítélethirdetést megelőző napokban is nyíltan kiállt Hashim Thaci mellett, és azt hangoztatta, hogy a volt koszovói elnök végül győzni fog „az igazság erejével”. Bajram Begaj albán köztársasági elnök „mély szomorúságának” adott hangot, és azt közölte, hogy „semmi és senki nem mocskolhatja be az UCK-t”.

A volt koszovói elnök családja közölte, hogy fellebbezést vár az elsőfokú döntés ellen, és továbbra is meg van győződve Thaci ártatlanságáról.

Jakup Krasniqi családtagjai szintén felmentésre számítottak. Fia, Altin Krasniqi az ítélethirdetés előtt Hágában azt mondta, meggyőződése, hogy mind a négy vádlott szabad emberként térhet majd vissza Koszovóba. A család tagjai hangsúlyozták, hogy az ítélettől függetlenül büszkék Krasniqire és az UCK-ban betöltött szerepére.

Pristinában több ezer ember követte óriáskivetítőn az ítélethirdetést. Amikor ismertették az elmarasztaló döntést, a tömeg fütyülni kezdett, sokan Hashim Thaci nevét skandálták, mások sírtak. A koszovói rendőrség a nemzetközi békefenntartókkal együtt előzetesen felkészült az esetleges rendbontásokra, az Egyesült Államok pedig arra kérte állampolgárait, hogy kerüljék a tömegrendezvényeket.

A hágai bírói tanács szerdán háborús bűncselekményekben – önkényes fogva tartásban, kegyetlen bánásmódban, kínzásban és emberölésben – mondta ki bűnösnek a négy egykori UCK-vezetőt.

Az emberiesség elleni bűncselekmények hat vádpontjában ugyanakkor nem állapította meg bűnösségüket, mert az ügyészség a bírák szerint nem bizonyította, hogy a cselekmények a polgári lakosság elleni széles körű vagy módszeres támadás részét képezték.

A bíróság ugyanakkor megállapította, hogy a koszovói konfliktus során a vádlottak jelentős mértékben hozzájárultak ahhoz a közös bűnös célkitűzéshez, amely az UCK politikai és katonai céljaival szemben állónak tekintett személyek ellen irányult. Ebbe a körbe tartoztak többek között más politikai vagy katonai erőkhöz kötődő koszovói albánok, továbbá olyan személyek, akikről azt feltételezték, hogy kapcsolatban állnak jugoszláv vagy szerb hatóságokkal, valamint etnikai kisebbségek, köztük romák és szerbek.

A törvényszék szerint Thaci bűnös 96 politikai ellenfele, illetve a szerb biztonsági erőkkel való együttműködéssel gyanúsított személy meggyilkolásában, amelyeket a konfliktus során az UCK erői követtek el. A bírói tanács megállapította, hogy mind a négy vádlott bűnös 385 ember önkényes fogvatartásában, 49 emberrel szembeni kegyetlen bánásmódban, 303 ember megkínzásában és 96 ember meggyilkolásában.

A 2015-ben létrehozott, nemzetközi bírákat és ügyészeket foglalkoztató különleges ügyészséget az Európai Unió finanszírozza, de a koszovói törvények alapján működik.

Míg a szerbek szemében az UCK egykori vezetői és tagjai háborús bűnösök, a koszovóiak többsége hősként tekint a szerbek elleni harcok vezetőire. *(MTI)*

Friss magyar filmek és szakmai programok is lesznek a 26. Filmtettfeszten

Friss magyar filmek, országos premierek, közönségtalálkozók és szakmai programok is lesznek a 26. Filmtettfeszt Erdélyi Magyar Filmszemlén, melyet október 7. és 11. között tartanak Kolozsváron és további 15 erdélyi helyszínen – közölték hétfőn a szervezők az MTI-vel.

Az elmúlt év legjobb magyar filmjeit bemutató erdélyi filmszemle központja idén is Kolozsvár, de az alkotások 15 másik erdélyi településen is láthatók lesznek. Új helyszínként a Brassó megyei Négyfalu csatlakozott a vetítésekhez.

A fesztiválon látható lesz Reisz Gábor Velencében bemutatott tragikomédiája, a Földszint, a Mayer Bernadette rendezte, Pekingben díjazott Mommy Blue és a három női sorsot bemutató, a gyerekvállalás témáját körbejáró Mambo Maternica Nagy Borbála rendezésében.

A szintén női sorsok összefonódásáról mesélő, Goldberg Emília rendezte Pipás is szerepel a programban.

Az erdélyi filmszemlén látható lesz Buvári Tamás Föld és vas című filmje, melynek három idősíkját a külföldi boldogságkeresés motívuma kapcsolja össze.

A téma a Blue Heron – Egy nyár emlékében, a Kanadában élő Sophy Romvari dokumentarista megoldásokat alkalmazó családregényében, valamint a kínai-magyar Zhang Ge Nem én vagyok című testcserés drámájában is jelen van.

Nemes László legújabb filmjét, az Árvát és Pálfi György Tyúkját is levetítik, továbbá Deák Kristóf Egykutyája és Holtai Gábor díjnyertes thrillere, az Itt érzem magam otthon is szerepel a programban. Utóbbi a júniusban tartott 25. Transilvania Nemzetközi Filmfesztiválon (TIFF) elnyerte a közönségdíjat.

A felhőtlen szórakozásra vágyókat Herendi Gábor Szenvedélyes nők című mozija és Tiszeker Dániel Beléd estem című alkotása várja a vásznak elé.

A legújabb magyar filmek mellett dokumentumfilmeket, nemzetközi fesztiválokon díjazott rövidfilmeket, legendás klasszikusokat is vetítenek, de közönségtalálkozók és további kísérőprogramok is lesznek.

A Filmtettfeszt versenyprogramjában, a Filmgaloppban a szervezők korábbi tájékoztatása szerint idén 12 alkotás küzd meg az egymillió forint értékű pénzjutalommal járó fődíjért és a közönségszavazatokért.

Ezeket rendkívüli műfaji és formai változatosság jellemzi. Az alkotások többnyire diákfilmek, és több közülük romániai vagy nemzetközi fesztiválokon is bizonyított.

A verseny a filmszemle fő helyszínein zajlik október 7. és 10. között. A közönség a fesztivál ideje alatt a filmtettfeszt.ro-n megjelenő adatlapjaikon is megnézheti a filmeket, és október 7. és 9. között ugyanitt szavazhat kedvenceire.

A díjkiosztót október 10-én tartják Kolozsváron. *(MTI)*

A német vállalatok többsége már használ mesterséges intelligenciát

Németországban a legalább 20 alkalmazottat foglalkoztató vállalatok 57 százaléka használ már mesterséges intelligenciát (MI), csaknem háromszor annyi, mint két évvel ezelőtt – derül ki a Bitkom digitális ágazati szövetség 603 vállalat megkérdezésével készült reprezentatív felméréséből.

A vállalatok 38 százaléka tervezi vagy mérlegeli az MI alkalmazását, és mindössze 4 százalékuk mondta azt, hogy náluk egyáltalán nem merül fel az MI használata.

Az MI-t használó cégek 66 százaléka javuló versenyképességről számolt be, 48 százalékuk pedig a belső folyamatok gyorsulását tapasztalta.

A széles körű alkalmazás ellenére a vállalatok többsége még csak a kezdeti szakaszban jár: egyetlen cég sem tartja úgy, hogy teljes mértékben kiaknázza az MI-ben rejlő lehetőségeket, és mindössze 3 százalék ítéli meg úgy, hogy jelentős mértékben kihasználja azokat.

A technológia a korábbi ügyfélszolgálati és marketingalkalmazások mellett egyre inkább megjelenik a tudásmenedzsmentben, a termelésben, a kontrollingban és az értékesítésben.

A Bitkom szerint az MI-vel kapcsolatos bizalom és bizonytalanság egyszerre van jelen. A vállalatok 91 százaléka a legfontosabb jövőbeni technológiának tartja az MI-t, ugyanakkor 61 százalékuk szerint az MI-t nem használó vállalatoknak nincs jövőjük.

A cégek 34 százaléka attól tart, hogy az MI veszélyezteti fennmaradását, az MI-t már alkalmazó vállalatok egyharmada pedig azt mondja, elsősorban attól való félelmében kezdte használni, hogy lemarad versenytársaitól. Eközben erősödik a kritika az Európai Unió MI-rendeletével, az AI Act-tel szemben. A vállalatok 37 százaléka érintettnek tartja magát, további 34 százalékuk pedig jelenleg vizsgálja, vonatkozik-e rá a szabályozás.

Az érintett vagy érintettségüket vizsgáló cégek 89 százaléka magas vagy nagyon magas végrehajtási költségekre számít. A vállalatok 66 százaléka szerint az AI Act több hátránnyal, mint előnnyel jár a német cégek számára.

A munkahelyek miatt egyelőre kisebb az aggodalom. A következő két évben a vállalatok 45 százaléka enyhe, 12 százaléka jelentős létszámcsökkenést vár az MI miatt. Ugyanakkor az MI-t már használó cégek csak 9 százaléka számít jelentős leépítésre, szemben az MI-t nem alkalmazók 15 százalékával. Az alkalmazó vállalatok 18 százaléka létszámnövekedést is vár.

A kutatás részletei a Bitkom oldalán érhetők el. *(MTI)*

FONTOS TELEFONSZÁMOK

- Központosított ügyelet (Rendőrség, Tűzoltóság, SMURD, Csendőrség, Mentőállomás): 112
- Rendőrség - 0265/202-305
- SMURD (betegekkel kapcsolatos információk)- 0265/210-110
- Sürgősségi szolgálat:
  - gyermekeknek - 0265/210-177
- Marosvásárhelyi Polgármesteri Hivatal - 0265/268-330
- Prefektúra - 0265/266-801
- Maros megyei RMDSZ - 0265/264-442
  - 0265/262-907
- Gyulafehérvári Caritas, otthongondozó szolgálat, 8–16 óra között: 0736-883-110
- Optika-Optofarm - 0265/212-304
  - 0265/312 436
  - 0265/250-120
  - 0265/263 351
- Procardia Egészségügyi Központ
  - *Orvosi rendelők:*
  - *M. Eminescu u. 3. sz.:* - 0265/210-087
  - *Fizioterápia: Arany János u. 46. sz.:* - 0730-545-646
- Optolens szemsebészet - 0265/263-351
- Dora Optics - 0733-553-976
  - 0733-553-976
- DIGI - 0365/400-401
  - 0365/400-404
- Áramszolgáltató vállalat - 0800-500-929
  - vidék - 0265/929
- Delgaz Grid - 0265/200-928
  - 0800/800 928
- Aquaserv:
  - hideg víz-csatorna - 0265/215-702
  - közönségszolgálat - 0265/208-888
  - központ - 0265/208-800
  - 08008 208-888
- Fogyasztóvédelmi hivatal - 021-9551
- Vasútállomás - 0265/236-284
- Vili Kft.: temetkezés, segélyintézés *(0-24 óra), professzionális balzsamozás Nemzetközi halottszállítás*
  - 0265/215-119
  - 0744-282-710
- Alkony Kft. temetkezés (24 ó.)
  - 0265/263-865
  - koporsók, kellékek, - 0745-606-215
  - koszorúk - 0745-606-269
  - halottszállítás - 0758-047-604

Méltányos reklámdíj fejében állandó szereplője lehet a FONTOS TELEFONSZÁMOK rovatnak. Várjuk jelentkezését a 0265/268-854-es telefonon.

Szünetel az ivóvízszolgáltatás

Az Aquaserv szászrégeni fiókegysége értesíti a fogyasztókat, hogy a szivattyúállomás áramellátásában jelentkező gyakori megszakítások miatt miatt **szeptember 19-én 8 órától 18 óráig** (becsült időintervallum) az ivóvíz-szolgáltatás csökkentett nyomással történik, alacsonyabb lesz a vízhozam, illetve vízhiány is előfordulhat az alábbi övezetekben:

• Szászrégenben: Szabadság negyed, Radnótfáji negyed, Gyümölcsfa utca, Gyümölcsfa negyed, Radnótfája utca, Folyó utca, Új-Felszeg utca, Fűzfa utca, Diófa utca, Gyümölcsösfa utca, Nagypiac utca, Kertész utca, Káposzta utca, Szegfű utca, Arató utca, Liget utca, Tavasz utca, Bükkös utca, Filagória utca, Malom utca, Gyertyános utca, Liliom utca, Krizantém utca, Mihai Viteazul utca, Szőlő utca, Gyümölcsöskert utca, Rudolf Regeny utca, Bartók Béla utca, Vasile L. Pop utca, Kalász utca, Szilvafa utca, Hóvirág utca, Nárcisz utca, Almafa utca, Beresztelkidomb utca, Cseresznyésdomb utca, Cseresznyefa utca, Beng utca, Kakasdomb utca.

• Bátoson, Tekeújfaluban és Vajdaszentiványon.

Felhívjuk a fogyasztók figyelmét, hogy a vízszolgáltatás újraindításakor előfordulhat, hogy a vezetékekben lévő lerakódások felkavarodása miatt a csapból rövid ideig zavaros víz folyik. Javasoljuk, hogy a vizet, ameddig ki nem tisztul, csak háztartási célokra használják. Elnézést kérünk a kellemetlenségért.

Köszönjük a megértést!

AQUASERV RT. Szászrégen

A hirdetési rovatban megjelent közlemények, reklámok tartalmáért a hirdetésfeladó vállalja a felelősséget!

LAKÁS

KIADÓ garzonlakás egy nem dohányzó egyetemista lánynak az orvosi egyetem közelében. Tel. 0742-523-072. (29021-I)

KÜLÖNFÉLÉK

VÁLLALUNK háztetőkészítést cserépből vagy lemezből, meszelést, szigetelést, kisebb munkálatokat stb. Tel. 0745-680-818. (28998-I)

MEGEMLÉKEZÉS

„…elmentél egy hosszú útra,
jobban hiányozni nem lehet.
De tudom, találkozunk újra,
és látják majd az emberek.”

(Pajor Tamás: Mindenki megvan)

KOLCSÁR DOMOKOS

halálának 18. évfordulóján emlékeznek rá szerettei.

(28916-I)

Hiányod fájdalom, ami soha nem múlik el,
De emléked szeretete mindennap átölel.
Szeptember 17-e

NÉMETH LÁSZLÓ
(Nemó)

halálának első évfordulója. Emléke legyen áldott, nyugalma csendes!

Szerettei. (28913-I)

Fájó szívvel emlékezünk szeptember 17-én

GYÖRGY ATTILÁRA

halálának hatodik évfordulóján. Emléke szívünkben mindig élni fog. Sosem felejtünk el. Emléke legyen áldott, nyugalma csendes!

A szerető család. (29028-I)

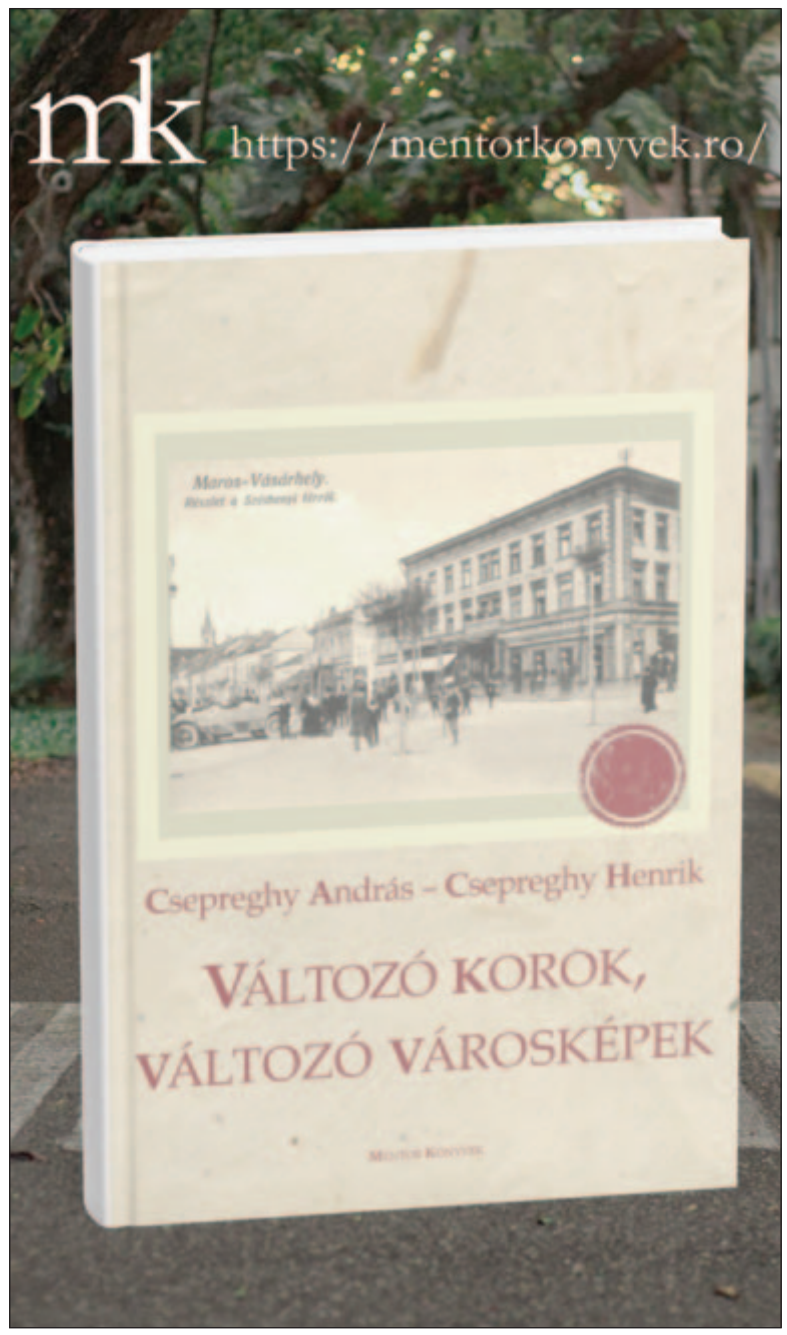
DORA KÓRHÁZ

Teljes körű ellátás
az egész családnak!

Szemészet
Gasztroenterológia
Kardiológia
Fül-orr-gégészet
Érsebészet
Tüdőgyógyászat
Plasztikai sebészet

www.doraoptics.ro 0771 195 340

Marosvásárhelyi Rádió România
www.marosvasarhelyiradio.ro
96 FM
106,8 FM
1323 AM

CityTv MAROSVÁSÁRHELY

MAGYAR NYELVŰ ADÁS
KEDD, PÉNTEK 19:00 ÓRA

228-as
a DIGI hálózatban

